

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERDE AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Editör

Doç. Dr. İsmail ÇELİK

yaz
yayınları

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERDE AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Editör

Doç. Dr. İsmail ÇELİK

yaz
yayınları

2024

**SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERDE
AKADEMİK ÇALIŞMALAR**

Editör: Doç. Dr. İsmail ÇELİK

ORCID: 0000-0002-6612-9224

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-6642-57-7

Mayıs 2024 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

info@yazyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Kadınların Medyadaki Temsiliyeti:

İletişim Stratejileri ve Toplumsal Etkiler1

Raşıde ERDOĞAN YILMAZ

Yapay Zekâ Destekli Online Haber İçerikleri

Üretme ve Sosyal Etkisi17

Yıldız KOL

Balkan Üniversitelerinde Kadın Araştırmaları

Merkezleri: Durum ve Konum Araştırması35

Nurgül SARSILMAZ, Sibel TURAN

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

KADINLARIN MEDYADAKİ TEMSİLİYETİ: İLETİŞİM STRATEJİLERİ VE TOPLUMSAL ETKİLER

Raşıde ERDOĞAN YILMAZ¹

1. GİRİŞ

Günümüz dünyasında medya, toplumsal algıların ve değerlerin şekillendirilmesinde hayati bir rol oynamaktadır. Medya, bireylerin ve toplumların düşünce biçimlerini, davranış kalıplarını ve toplumsal normları etkileyen güçlü bir araçtır. Bu bağlamda, medyanın kadınları nasıl temsil ettiği, hem bireysel düzeyde kadınların kendilerine bakış açısını hem de toplumsal düzeyde cinsiyet rollerini ve eşitliği derinden etkiler.

Kadınların medyadaki temsiliyeti, uzun yıllardır feminist teorisyenler, sosyologlar ve iletişim bilimcileri tarafından tartışılan bir konudur. Geleneksel medya içeriklerinde kadınların genellikle ikincil rollerde, stereotipik biçimlerde ve cinsiyetçi söylemlerle temsil edilmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmekte ve kadının toplum içindeki rolünü daraltmaktadır. Ancak, son yıllarda dijital medya ve sosyal ağların yükselişiyle birlikte, kadınların temsiliyetinde bazı olumlu değişimler de gözlemlenmektedir. Bu bölüm, kadınların medyadaki temsiliyetini, kullanılan iletişim stratejilerini ve bu temsiliyetin toplumsal etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır.

¹ Öğr. Gör., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, rasideerdogan@beun.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2950-3184

1.1. Kadınların Medyadaki Tarihsel Temsilyeti

Kadınların medyadaki temsiliyeti, tarih boyunca toplumsal, kültürel ve ekonomik değişimlere paralel olarak evrilmiştir. Medyanın başlangıcından itibaren kadınların temsili, büyük ölçüde mevcut toplumsal cinsiyet normları ve patriarkal yapıların etkisi altında şekillenmiştir (Tuchman, Daniels, & Benét, 1978). Erken dönem medyada, kadınlar sıklıkla ev içi rollerle sınırlı ve pasif bireyler olarak tasvir edilmiştir. Bu temsil biçimi, kadınları evde oturan, çocuk bakımı ve ev işleri ile ilgilenen bireyler olarak resmederken, erkekler dış dünyada aktif, güçlü ve etkili rollerle ilişkilendirilmiştir. Bu tür temsiller, toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirirken kadınların toplumsal alandaki görünürlüğünü kısıtlamıştır.

20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, kadınların medyadaki temsili daha dinamik ve çeşitli hale gelmeye başlamıştır. Özellikle 1960'lar ve 1970'lerde yükselen feminist hareket, kadınların medya içeriklerindeki temsillerine yönelik eleştirileri artırmış ve daha olumlu, güçlendirici kadın karakterlerin yaratılmasını teşvik etmiştir (Zoonen, 1994). Bu dönemde medya, kadınları sadece anne veya eş olarak değil, aynı zamanda bağımsız, kariyer sahibi ve toplumda aktif rol oynayan bireyler olarak da göstermeye başlamıştır. Ancak, bu olumlu gelişmelere rağmen, kadınların fiziksel görünümüne ve cinselliğine odaklanan temsiller de varlığını sürdürmüştür.

1980'ler ve 1990'lar, kadınların medyadaki temsiliyetinde hem ilerleme hem de geri adımların görüldüğü bir dönem olmuştur. Televizyon dizileri ve filmler, kadınları daha çeşitli ve karmaşık karakterler olarak sunarken, aynı zamanda güzellik ve gençlik standartlarını vurgulayan stereotipik temsillerin de devam ettiğini gözlemlemiştir. Bu dönemde medya, bir yandan kadınların güçlenmesini destekleyen anlatılar sunarken, diğer

yandan patriarkal normları yeniden üreten içerikler üretmeye devam etmiştir (Strong, 2014).

2000’ler ve sonrası, dijital medyanın yükselişi ile kadınların medyadaki temsiliyetinde önemli değişikliklere tanık olmuştur. Dijital platformlar ve sosyal medya, kadınlara kendi hikayelerini ve deneyimlerini anlatma fırsatı sunmuş, böylece geleneksel medyanın sınırlarını aşan daha kapsayıcı ve çeşitli temsillerin ortaya çıkmasına olanak tanımıştır (Doyle, 2013). Günümüzde kadınlar, yalnızca tüketici değil, aynı zamanda içerik üreticisi olarak da aktif rol almakta ve medyadaki temsillerini şekillendirmektedir. Ancak, medya içeriklerinde hala mevcut olan cinsiyetçi kalıplar ve stereotipler, kadınların temsiliyetine yönelik devam eden eleştirileri beraberinde getirmektedir.

Kadınların medyadaki temsiliyetinin tarihsel gelişimi, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin önemli bir parçası olarak ele alınmaktadır. Medyanın, toplumsal cinsiyet normlarını ve kadınların toplumsal rollerini nasıl şekillendirdiği ve yansıttığı, bu alanda yapılan akademik çalışmalarda derinlemesine incelenmeye devam etmektedir. Kadınların daha eşitlikçi ve çeşitli temsillerle medyada yer alması, toplumsal dönüşümün ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından kritik bir öneme sahiptir.

1.2. 19. Yüzyıl ve öncesi

Yüzyılın sonuna kadar kadınların medyada temsili oldukça sınırlıydı. Yazılı basında ve ilk tiyatro yapımlarında kadınlar genellikle pasif karakterler olarak, evlerine bağlı ve erkeklerin gölgesinde yaşayan kişiler olarak tasvir edilmekteydi. Bu dönemde medya ataerkil düzeni güçlendirmenin bir aracıydı. Kadın karakterler genellikle erdemli eş, sadık anne veya tehlikeli baştan çıkarıcı kadın rolleriyle sınırlandırılmaktaydı (Tuchman, Daniels, & Benét, 1978).

1.3. 19. ve 20. Yüzyılın Başları: Pasif Rollerin Hâkimiyeti

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında, kadınların medyada temsil edilme biçimleri büyük ölçüde toplumsal cinsiyet normları ve patriarkal yapılar tarafından şekillendirilmiştir (Friedan, 1963). Bu dönemde kadınlar, medya içeriklerinde genellikle ev içi rolleriyle sınırlandırılmış ve pasif bireyler olarak gösterilmiştir. Kadınların medyadaki temsili, evin bakımı, çocukların yetiştirilmesi ve kocasına destek olma gibi geleneksel roller çerçevesinde yoğunlaşmıştır. Bu roller, dönemin toplumsal beklentilerini yansıtarak kadınları kamusal alandan uzaklaştırmış ve ev içi mekânlara hapsedmiştir.

Örneğin, dönemin gazete ve dergilerinde kadınlar sıklıkla moda, yemek tarifleri, temizlik ve ev idaresi gibi konularda yer almıştır (Mato, 2009). Bu içerikler, kadınları güzellik, zarafet ve iyi bir ev hanımı olma gibi özelliklerle tanımlamış ve onların bireysel yetenekleri veya entelektüel katkılarından ziyade fiziksel görünüm ve ev içi becerilere odaklanmıştır. Bu tür temsiller, kadınların toplumsal rollerini pekiştiren ve cinsiyetçi kalıpları sürdüren bir araç olarak kullanılmıştır (Adler, Forbes, & Willmott, 2007).

Dönemin popüler kadın dergileri, kadınların yaşamlarını belirli kalıplar içinde tutarak, onların kamusal alanda aktif olma ve bağımsız bireyler olarak varlık gösterme potansiyellerini sınırlamıştır. Örneğin, kadın dergilerinde yayımlanan makaleler ve reklamlar, kadınların ideal eş ve anne olma rollerini vurgulamış, kariyer yapma veya eğitim alma gibi kişisel gelişim alanlarını ise ihmal etmiştir. Bu medya içerikleri, kadınların toplumsal değerini ve statüsünü ev içi roller üzerinden tanımlayarak, onların toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerini zayıflatmıştır (Belk, 1988).

Ayrıca, dönemin edebi ve sinematografik eserlerinde de benzer temsiller görülmektedir (Kackman, 2011). Kadın karakterler genellikle fedakâr anne, sadık eş veya romantik kahraman olarak betimlenmiş, bağımsız ve güçlü kadın figürlerine ise nadiren yer verilmiştir. Bu temsiller, kadınların toplum içindeki konumunu ve kimliklerini pasif rollerle sınırlandırmış ve patriarkal değerlerin devamlılığını sağlamıştır (Friedan, 1963).

Kadınların medyada pasif rollerle temsil edilmesi, onların kamusal alanda görünürlüğünü azaltmış ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını engellemiştir. Bu dönemde medya, sadece kadınların mevcut toplumsal rollerini pekiştirmekle kalmamış, aynı zamanda bu rollerin değişmez ve doğal olduğunu da ileri sürerek toplumsal cinsiyet normlarının güçlenmesine katkıda bulunmuştur (Cluley & Parker, 2022). Medyanın bu dönemdeki rolü, kadınların kendi kimliklerini ve toplumsal rollerini yeniden tanımlamalarını zorlaştırmış ve cinsiyetçi yapının sürdürülmesine hizmet etmiştir.

Bu kapsamlı bakış açısı, kadınların medyadaki pasif rollerle temsil edilmesinin tarihsel sürecini ve toplumsal etkilerini daha detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır.

1.4. 1960'lar ve 1970'ler: Feminist Hareketin Etkisi

1960'lar ve 1970'ler, kadınların medyadaki temsiliyetinde köklü değişimlerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu değişimlerin temelinde, ikinci dalga feminizm hareketinin yükselişi ve kadınların hak eşitliği taleplerinin medya üzerinde yarattığı baskı yatmaktadır (Friedan, 1963). İkinci dalga feminizm, kadınların toplumsal, ekonomik ve politik alanlardaki eşitsizliklerine dikkat çekmiş ve kadınların yaşamın her alanında daha fazla temsil edilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu dönemde feminist hareketlerin yoğun mücadelesi, medya içeriğinde

kadınların daha aktif, bağımsız ve güçlü rollerle temsil edilmesi için bir zemin hazırlamıştır (Douglas S. J., 1994).

Medyanın bu dönüşüm sürecinde, televizyon ve sinema filmlerindeki kadın karakterlerin temsiliyetinde belirgin değişiklikler gözlenmiştir (Polat, 2019). Kadınlar artık sadece ev kadını veya anne rollerinde değil, aynı zamanda profesyonel yaşamda varlık gösteren bireyler olarak resmedilmeye başlanmıştır. Bu değişim, kadın karakterlerin avukat, doktor, iş kadını ve akademisyen gibi mesleklerde gösterilmesiyle somutlaşmıştır. Bu yeni temsiller, kadınların sadece aile içi rolleriyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda kamusal alanda da etkili ve bağımsız bireyler olabileceğini göstermiştir (Polat, 2019).

Örneğin, 1970'lerde popüler olan televizyon dizileri ve filmler, kadınların iş yaşamındaki başarılarını ve toplumsal katkılarını vurgulayan hikâyeler sunmuştur (İzmir, 2023). Dizilerde ve filmlerde yer alan kadın karakterler, artık kendi ayakları üzerinde duran, mesleklerinde başarılı ve toplumsal sorunlara duyarlı bireyler olarak betimlenmiştir. Bu dönemde, kadınların liderlik rollerinde gösterildiği içeriklerin sayısında belirgin bir artış olmuş ve kadınların medyadaki temsili daha çeşitli ve güçlendirici hale gelmiştir.

Bununla birlikte, feminist hareketlerin medya üzerindeki etkisi, sadece içerik üretimiyle sınırlı kalmamıştır (Lu, 2023). Aynı zamanda, kadın gazeteciler, yazarlar ve medya profesyonelleri de bu dönemde daha görünür hale gelmiş ve medyada kadınların sesi daha güçlü bir şekilde duyulmaya başlanmıştır. Kadınların medya sektöründe daha fazla yer alması, kadın bakış açısının ve deneyimlerinin medya içeriğine yansımaları sağlamış ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin medyada temsil edilmesine katkıda bulunmuştur.

Ancak, bu olumlu gelişmelere rağmen, kadınların medyadaki temsiliyetinde hala bazı sorunlar ve sınırlamalar mevcuttur. Kadın karakterlerin temsili, çoğu zaman cinsellik ve fiziksel görünüm üzerinden şekillenmeye devam etmiş ve toplumsal cinsiyet normlarının tam anlamıyla kırılması sağlanamamıştır. Bu dönemdeki medya içerikleri, bir yandan kadınların güçlenmesini desteklerken, diğer yandan cinsiyetçi stereotipleri yeniden üreten unsurlar da barındırmıştır (Park, Ging, Murphy, & McGrath, 2023).

1.5. 1980'ler ve 1990'lar: Medyada Çeşitlilik ve Stereotiplerin Sürdürülmesi

1980'ler ve 1990'lar, medyada kadınların temsilinde önemli bir dönüşümün yaşandığı yıllar olmuştur. Bu dönemde, kadın karakterlerin çeşitliliği artmış ve daha karmaşık, çok boyutlu rollerle karşımıza çıkmıştır. Ancak, bu dönemde medya içeriği, kadınları temsil ederken hala belirli cinsiyet stereotiplerini ve geleneksel kalıpları sürdürmüştür. Televizyon dizileri ve filmleri, kadınları daha fazla mesleki başarıya sahip bireyler olarak göstermeye başlamıştır (Cluley & Parker, 2022). Örneğin, iş dünyasında lider konumda olan kadın yöneticiler, doktorlar, avukatlar ve polis memurları gibi meslek sahibi kadın karakterlerin sayısında artış yaşanmıştır. Bu, kadınların toplumsal rollerinin çeşitlenmeye başladığını ve geleneksel sınırların zorlandığını göstermektedir.

Ancak, bu dönemde medya, kadınların mesleki başarılarına odaklanırken, hala kadınların fiziksel görünümü ve cinselliği üzerinden yapılan temsillere sık sık başvurmıştır. Kadın karakterler genellikle idealize edilmiş fiziksel özelliklere sahip olarak resmedilmiş ve genellikle erkek karakterlerin romantik ilgisi veya nesneleştirilmiş bir rol olarak yer almıştır (Adler, Forbes, & Willmott, 2007). Bu, kadınların değerinin hala

dış görünüşleri üzerinden ölçüldüğünü ve güzellik standartlarının medya tarafından sürdürüldüğünü göstermektedir.

Ayrıca, kadınların medyadaki temsiliyeti, etnik köken, cinsel yönelim ve bedensel engellilik gibi farklı kimlik özellikleri açısından da sınırlı kalmıştır. Çoğu zaman, medya içeriği, beyaz, heteroseksüel ve bedensel olarak "ideal" kabul edilen kadınları odak noktası yapmış ve diğer grupların temsiline yeterli özeni göstermemiştir (Douglas S. J., 1994). Bu dönemde medya, bir yandan kadınların bağımsızlık ve güç arayışlarını desteklerken, diğer yandan geleneksel güzellik standartlarını ve cinsiyetçi kalıpları yeniden üretmeye devam etmiştir. Kadınların medyadaki temsiliyetindeki bu karmaşıklık ve çelişki, cinsiyet eşitliği mücadelesinin hala devam ettiğini ve medyanın bu süreçteki rolünün eleştirel bir şekilde incelenmesi gerektiğini göstermektedir.

1.6. 2000'ler ve Sonrası: Dijital Medya ve Yeni Temsilîyet Biçimleri

2000'lerin başından itibaren dijital medya ve sosyal medya platformlarının yükselişi, kadınların medyadaki temsiliyetinde önemli bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Geleneksel medya araçlarına kıyasla dijital medya, kadınların kendi hikayelerini, deneyimlerini ve perspektiflerini anlatma fırsatı sunmuştur. Bu dönemde kadınlar, bloglar, video paylaşım platformları, sosyal medya ağları ve diğer çevrimiçi platformlar aracılığıyla seslerini duyurmuş ve topluluklar oluşturmuşlardır. Dijital medya, kadınların sadece tüketicileri değil, aynı zamanda içerik üreticileri ve etkileyicileri olarak da aktif rol almalarını sağlamıştır (Lima & Brandão, 2022).

Dijital medya platformları, geleneksel medya kanallarının sınırlarını aşarak daha kapsayıcı ve çeşitli temsillerin ortaya çıkmasına olanak tanımıştır. Kadınlar, çeşitli yaş, etnik köken, cinsel yönelim ve bedensel özelliklere sahip olarak dijital

medyada kendilerini ifade etme fırsatı bulmuşlardır (Banerjee, 2023). Bu çeşitlilik, kadınların toplumsal rollerinin ve deneyimlerinin daha doğru bir şekilde yansıtılmasını sağlamış ve medya içeriğinin daha kapsamlı hale gelmesine katkıda bulunmuştur. Örneğin, sosyal medya influencer'ları aracılığıyla kadınlar, moda, güzellik, sağlık, teknoloji, ebeveynlik ve daha pek çok konuda kendi alanlarında uzmanlaşarak geniş kitlelere ulaşmışlardır (Gill, 2007).

Dijital medya, kadınların medyadaki temsiliyetini daha demokratik bir yapıya kavuşturmuştur. Geleneksel medya kuruluşlarının kontrolü dışında olan dijital platformlar, herkesin kendi içeriğini oluşturmaya ve yayınlamasına izin vermektedir. Bu da kadınların, kendi deneyimlerine dayalı hikayelerini anlatmalarını ve diğer kadınlarla dayanışma içinde olmalarını sağlamıştır (Belk, 1988). Dijital medya, kadınların seslerini duyurmasını kolaylaştırarak, toplumsal değişim için önemli bir platform haline gelmiştir.

Ancak, dijital medyanın kadınların temsiliyetindeki olumlu etkilerine rağmen, hala bazı sorunlar ve zorluklar da mevcuttur. Özellikle sosyal medya platformlarında kadınlara yönelik cinsiyetçi taciz ve şiddet gibi sorunlar sıklıkla yaşanmaktadır (Adler, Forbes, & Willmott, 2007). Ayrıca, bazı durumlarda dijital medya, kadınların yine de belirli güzellik standartlarına uymalarını veya belirli rolleri benimsemelerini gerektiren baskılar yaratabilmektedir. Bu nedenle, dijital medya üzerindeki kadın temsiliyetinin daha derinlemesine incelenmesi ve bu platformlarda kadınların güçlenmesini destekleyecek politikaların oluşturulması önemlidir (Kumari, 2024).

2000'ler ve sonrası dönem, dijital medyanın kadınların medyadaki temsiliyetinde yeni bir çağın başlangıcını işaret etmiştir. Bu dönemde kadınlar, medyadaki rollerini daha aktif bir şekilde şekillendirmiş ve çeşitlendirmiştir. Ancak, bu süreçte hala

çözülmesi gereken pek çok zorluk ve eşitsizlik olduğu unutulmamalıdır.

1.7. Günümüz Medyasında Kadın Temsili

Günümüz medyası, kadınların temsiliyeti konusunda karmaşık ve çelişkili bir tablo sunmaktadır (Bünyamin, 2023). Bir yandan, kadınlar güçlü, bağımsız ve çeşitli rollerde temsil edildiği yapımların sayısında artış gözlenmektedir. Özellikle, kadın liderlerin, bilim insanlarının, iş dünyasındaki başarılı profesyonellerin ve güçlü politik figürlerin medyada daha sık görünmesi, kadınların toplumsal rollerinin çeşitlenmesini ve güçlenmesini yansıtmaktadır. Bu, kadınların toplumsal alandaki varlığını ve etkisini artırmak için önemli bir adım olarak kabul edilebilir (Munro, 2013).

Ancak, diğer yandan, medya içeriklerinde hala cinsiyetçi kalıp ve stereotipler belirgin bir şekilde yer almaktadır. Kadınlar genellikle fiziksel görünüm, gençlik ve cinsellik gibi yüzeysel özellikler üzerinden tanımlanmakta ve nesneleştirilmektedir. Özellikle reklamlar, televizyon dizileri ve filmler, kadınları sadece erkeklerin arzularını tatmin etmeye yönelik objeler olarak göstererek cinsiyetçi ve ayrımcı mesajlar yaymaya devam etmektedir. Bu durum, kadınların insan haklarına ve eşitlik ilkelerine uygun bir şekilde temsil edilmediğini ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin hala önemli bir zorlukla karşı karşıya olduğunu göstermektedir (Park, Ging, Murphy, & Mcgrath, 2023). Günümüzde medyada kadınların temsiliyeti, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin önemli bir parçası olarak ele alınmaya devam etmektedir. Kadın hakları aktivistleri, feminist gruplar ve medya eleştirmenleri, cinsiyetçi stereotiplerin ve ayrımcı temsillerin eleştirilmesi ve değiştirilmesi için çaba harcamaktadır. Aynı zamanda, medya kuruluşları da kadınların daha güçlü, çeşitli ve gerçekçi biçimde temsil edilmesini sağlayacak politikaları benimsemekte ve çeşitlilik ve kapsayıcılık

ilkelerine daha fazla önem vermekte ve kadınların medyadaki temsiliyetine daha fazla dikkat etmektedir (Timisi, 1996).

Sonuç olarak, günümüz medyasında kadınların temsiliyeti hem ilerleme kaydeden hem de geriye giden bir sürecin bir yansımasıdır. Kadınların toplumsal rollerinin çeşitlenmesi ve güçlenmesi önemli bir adım olmasına rağmen, hala cinsiyetçi kalıp ve stereotiplerin varlığı, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin devam ettiğini ve medyanın bu süreçte önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

2. SONUÇ

Kadınların medyadaki temsiliyeti, çağlar boyunca önemli bir evrim geçirmiş ve günümüzde de tartışmaların odak noktasında yer almıştır. Tarihsel olarak, kadınlar genellikle geleneksel rollerde ve sınırlı perspektiflerde temsil edilmişlerdir. Ancak, feminist hareketin yükselişi ve dijital medyanın ortaya çıkışı gibi dönüm noktaları, kadınların medyadaki temsillerini çeşitlendirmiş ve güçlendirmiştir.

Günümüzde, kadınlar medyada hem güçlü lider rollerinde hem de çeşitli mesleklerde temsil edilmekte, bu da toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde ilerleme kaydedildiğini göstermektedir. Ancak, hala cinsiyetçi stereotiplerin ve ayrımcı temsillerin varlığı, bu mücadelenin devam ettiğini ve medyanın bu süreçte kritik bir rol oynadığını vurgular.

Sonuç olarak, kadınların medyadaki temsiliyeti, geçmişten günümüze uzanan karmaşık bir süreçtir. Ancak, bu temsillerin daha adil, çeşitli ve kapsayıcı hale gelmesi için yapılan çabalara rağmen, hala önemli zorluklarla karşılaşılmaktadır. Bu nedenle, kadınların medyadaki rol ve görünürlüklerinin artırılması, toplumsal cinsiyet eşitliği ve adalet için devam eden bir mücadele olarak kalacaktır.

KAYNAKÇA

- Adler, P., Forbes, L., & Willmott, H. (2007). Critical Management Studies. *Taylor & Francis Group, LLC*, 1-61.
- Belk, R. (1988). Possessions and the Extended Self. *Journal of Consumer Research*, 139-168.
- Cluley, R., & Parker, M. (2022). Critical theory in use: Organizing the Frankfurt School. *Human Relations*, 1-25.
- Douglas, S. J. (1994). *Where the Girls are: Growing Up Female with the Mass Media*. New York: Times Books.
- Doyle, G. (2013). *Understanding Media Economics*. Glasgow: SAGE Publications Ltd.
- Kumari, M. (2024). Social Media And Women Empowerment. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 626-629.
- Lima, F. A., & Brandão, A. (2022). Digital Media Influencers: A Systematic Literature Review. *International Journal of Marketing Communication and New Media*, 162-183.
- Lu, C. (2023). The Impact of Instagram on Feminist Activism. *2nd International Conference on Interdisciplinary Humanities and Communication Studies*, 124-130.
- Mato, D. (2009). All Industries Are Cultural. *Cultural Studies*, 70-87.
- Strong, C. (2014). The Handbook of Gender, Sex and Media. *Feminist Media Studies* , 348-352.
- Timisi, N. (1996). *Medyada Cinsiyetçilik*. Ankara: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Zoonen, L. (1994). *Feminist Media Studies*. Rotterdam: SAGE Publications Ltd.

- Banerjee, S. (2023). Influence of Influencer Marketing for “New Age” Brand Creation on Urban Millennial Consumers. A. Basu içinde, *Digital is the New Mainstream* (s. 578). Kalkota: Penprints.
- Banet-Weiser, S. (2018). *Empowered: Popular Feminism and Popular Misogyny*. United States: Duke University Press.
- Bünyamin, A. (2023). İletişim Çalışmalarında Medya ve Kadın İlişkisi. B. Ayhan, & E. Baloğlu içinde, *Medya ve Kadın* (s. 455). Konya: Tablet Kitabevi Yayınları.
- Byerly, C. M. (2011). *Global Report on the Status of Women in the News Media*. Washington, D.C.: International Women’s Media Foundation.
- Douglas, S. J. (1994). *Where the Girls Are: Growing Up Female with the Mass Media*. New York: Times Books.
- Friedan, B. (1963). *The Feminine Mystique*. New York: W. W. Norton & Company.
- Gill, R. (2007). *Gender and the Media*. Cambridge: Polity Press.
- Gill, R. (2007). *Gender and the Media*. Cambridge: Polity Press.
- Haworth, E. (2021, 9 01). *Spie.org*. Spie: https://spie.org/news/photonics-focus/novdec-2021/a-scientists-guide-to-social-media--youtube-instagram-tiktok#=_ adresinden alındı
- İzmir, B. (2023). Dışarıdan Eve Taşınan Eğlence Kültürü: 1970’lerde Türkiye’de Televizyonun Sosyo-Kültürel Yaşamdaki Yeri. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1451-1474.
- Kackman, M. (2011). *The Gender and Media Reader*. London: Routledge.

- Lotz, A. D. (2006). *Redesigning Women: Television after the Network Era*. Urbana: University of Illinois Press.
- Marzolf, M. (1977). *Up from the Footnote: A History of Women Journalists*. New York: Hastings House.
- Massarat, N. (2022, 8 10). *Pewresearch*. <https://www.pewresearch.org/internet/2022/08/10/teens-social-media-and-technology-2022/> adresinden alındı
- Munro, E. (2013). Feminism: A Fourth Wave? *Political Insight*, 22-25.
- Park, K., Ging, D., Murphy, S., & Mcgrath, C. (2023). The impact of the use of social media on women and girls. *Published by European Union*.
- Polat, H. (2019). Medyada Kadın ve Temsil Biçimi: Tv Dizileri Üzerinden Bir Tartışma. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 77-96.
- Roberti, G. (2022). Female influencers: Analyzing the social media representation of female subjectivity in Italy. *Frontiersin, Sociological Theory*, 4.
- Ross, K. (2010). *Gendered Media: Women, Men, and Identity Politics*. Rowman & Littlefield.
- Santonniccolo, F. (2023). Gender and Media Representations: A Review of the Literature on Gender Stereotypes, Objectification and Sexualization. *Department of Psychology, University of Turin*, 10.
- Tuchman, G., Daniels, A. K., & Benét, J. (1978). *Hearth and Home: Images of Women in the Mass Media*. New York: Oxford University Press.
- UN Women. (2020). *Women in Politics*. unwomen.org. adresinden alındı

-
- UNESCO. (2014). *Gender and Education for All: The Leap to Equality*. unesco.org. adresinden alındı
- van Zoonen, L. (2001). Feminist Internet Studies. *Feminist Media Studies*, 67-72.
- World Economic Forum. (2020). *Global Gender Gap Report 2020*. weforum.org. adresinden alındı

YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ ONLINE HABER İÇERİKLERİ ÜRETME VE SOSYAL ETKİSİ

Yıldız KOL¹

1. GİRİŞ

Bu Makalede Yapay Zekâ yardımıyla online haber üretiminin birçok endüstri ve sektör için önemli etkilere sahip olan ve hızla gelişen bir alan olduğunu açıklamaya çalışmaktadır. Yapay zekâ, ilerlemesi ve yeniden güncellenmesi için gerekli kuruluşların destekleriyle çağımızın ötesinde bir proje olarak sunulmaktadır.

Teknolojik cihazlar yardımıyla insan hayatını kolaylaştıran odaklar Yapay zekâ ile teknolojiyi daha ileriye taşımayı hedeflemektedir. İnsan hayatının doğrultusunda oluşan ihtiyaçlar odakların pazarlama ve kazanç açısından hedefindedir bundan dolayı yatırımların artması ve çok sayıda kullanıcıya ulaşması Yapay zekânın gelecek yüzyılda çağ atlayacağı öngörülmektedir.

Bu makalede, öngörülen teknolojilerden birisi olan Yapay zekâ destekli haber üretiminden bahsedilmektedir. Yapay zekâ ile haber içeriği üretimi habercilik sektörünün işlerini kolaylaştırmakta ve zaman kazandırmakta, maliyetlerde düşüş sağlama ve bu pozitif yanlarından dolayı işverenler tarafından tercih edilmektedir. Ancak, yapay zekânın ne kadar pozitif yanları bulunsa da negatif yönleri de bulunmaktadır. Bu negatif sonuçlar; insan ve emek sektörü kavramının azalması ve

¹ Öğr. Gör. Bilecik şeyh Edebalı Üniversitesi yıldiz.bascoban@bilecik.edu.tr
ORCID: 0000-0002-7167-9626.

dolayısıyla işsizliğin artması gibi birçok negatif yönleri bulunmaktadır.

Yapay zekâ destekli haberlerin üretimi ve yayılımı sosyal olarak etkileri henüz belirlenememiştir. Bu çalışma Yapay zekâ destekli haber içerikleri üretmenin dikkat çekmesi amacıyla araştırılmıştır. Haber sektörü, Dijital Sektör, Gazetecilik Sektörü gibi alanlara ilham kaynağı olması hedeflemektedir.

2. YAPAY ZEKÂ

AI veya Türkçe '*Yapay Zekâ*' olarak da bilinen Yapay Zekâ, çok çeşitli endüstriler ve sektörler için önemli etkileri olan, hızla gelişen bir alandır. Bu bölümde '*Yapay Zekânın* tarihsel bağlamını, alandaki önemli isimleri, yapay zekânın etkisini, yapay zekâyâ katkıda bulunan etkili kişileri, yapay zekâyâ ilişkin çeşitli bakış açılarını, hem olumlu hem de olumsuz yönlerini ve yapay zekâyâ ilgili gelecekteki potansiyel gelişmeleri inceleyeceğiz.

Yapay zekâ kavramının kökeni, bağımsız düşünebilen yapay varlıkları anlatan mit ve efsanelerle birlikte çok eski zamanlara dayanmaktadır. Ancak yapay zekânın modern çağı, 20. yüzyılın ortalarında ilk bilgisayarların ve akıllı makinelerin teorik çerçevesinin geliştirilmesiyle başladı. "*Yapay zekâ*" terimi, 1956 yılında, önde gelen bilim adamlarının ve araştırmacıların, insanlar gibi düşünebilen ve öğrenebilen makineler yaratma potansiyelini tartışmak üzere bir araya geldiği Dartmouth Konferansı'nda ortaya atılmıştır (Russell, 2016).

Yapay zekânın gelişiminde birçok önemli figür olmuştur. Bunlardan en öne çıkanlarından biri, bilgisayar biliminin babası olarak kabul edilen İngiliz matematikçi ve bilgisayar bilimcisi Alan Turing'dir. Turing, bir makinenin insaninkine eşdeğer akıllı davranış sergileyip sergileyemeyeceğini belirlemek için Turing

Testi olarak bilinen bir test fikrini önermiştir. Bir diğer önemli isim ise "yapay zekâ" terimini icat eden ve bu alanda öncü araştırmalar yapan Amerikalı bilgisayar bilimcisi John McCarthy'dir (Domingos, 2015)

Yapay zekânın toplum üzerinde derin bir etkisi olmaktadır. Sağlık, finans, ulaşım ve eğlence gibi endüstrileri dönüştürmektedir. Yapay zekâ algoritmaları, büyük miktarda veriyi analiz etmek, tahminlerde bulunmak ve bir zamanlar insanlar tarafından gerçekleştirilen görevleri otomatikleştirmek için kullanılmaktadır. Sağlık hizmetlerinde yapay zekâ, teşhis doğruluğunu artırmak, kişiselleştirilmiş tedavi planları geliştirmek ve idari süreçleri kolaylaştırmak için kullanılmaktadır (Çetin, 2023). Finansa yapay zekâ algoritmaları risk değerlendirmesi, dolandırıcılık tespiti ve otomatik ticaret için kullanılmaktadır. Ulaşımda yapay zekâ otonom araçlara güç veriyor ve trafik akışını optimize etmektedir. Eğlence alanında yapay zekâ, kişiselleştirilmiş öneriler oluşturmak, içerik oluşturmak ve sanal deneyimleri geliştirmek için kullanılmaktadır (Aydın, Nalbant, & Coğuplugil, 2023).

Yapay zekâyâ ilişkin, insan yaşamını iyileştirme potansiyeli konusundaki iyimserlikten, etik sonuçları ve potansiyel risklerine ilişkin endişelere kadar uzanan birçok bakış açısı bulunmaktadır. Yapay zekânın savunucuları, endüstrilerde devrim yaratma, üretkenliği artırma ve karmaşık sorunları çözme potansiyeline sahip olduğunu savunmaktadırlar (Brynjolfsson, 2016). Öte yandan eleştirmenler, işten çıkarma, algoritma önyargı, gizlilik ihlalleri ve yapay zekânın insan zekâsını aşma potansiyeli hakkındaki endişelerini dile getirmektedir. Yapay zekânın toplum üzerindeki etkisini değerlendirirken bu çeşitli bakış açılarını dikkate almak önemlidir.

Yapay zekâyâ ilgili potansiyel risklere ve zorluklara rağmen dikkate alınması gereken çok sayıda olumlu yönler

bulunmaktadır. Yapay zekâ, hastalıkları daha erken teşhis ederek, hedefe yönelik tedaviler geliştirerek ve tıbbi hataları azaltarak sağlık hizmetleri sonuçlarını iyileştirme potansiyeline sahiptir (Çetin, 2023). Finans alanında yapay zekâ algoritmaları dolandırıcılık faaliyetlerini tespit etmeye, risk değerlendirmesini iyileştirmeye ve müşteri hizmetlerini iyileştirmeye yardımcı olabilmektedir. Ulaşımda yapay zekâyla desteklenen otonom araçlar trafik kazalarını azaltabilir, ulaşım ağlarını optimize edebilir ve engelli bireylerin hareket kabiliyetini geliştirebilmektedir (Akkaya & Özbay, 2022). Eğlence alanında yapay zekâ, kişiselleştirilmiş öneriler oluşturabilir, içerik oluşturmayı geliştirebilir ve kullanıcılara sürükleyici deneyimler sağlayabilmektedir. Genel olarak, sorumlu kullanımı sağlamak için etik kurallar ve düzenlemelerin mevcut olması koşuluyla, yapay zekânın olumlu yönleri olumsuz yönlerinden daha ağır basmaktadır.

Yapay zekânın topluma önemli faydalar sağlama potansiyeli varken, dikkate alınması gereken olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Yapay zekâ algoritmaları bir zamanlar insanlar tarafından gerçekleştirilen görevleri otomatikleştirdiğinden, ana endişelerden biri iş değiştirme potansiyelidir. Bu, etkili bir şekilde yönetilmediği takdirde işsizliğe, gelir eşitsizliğine ve sosyal huzursuzluğa yol açabilmektedir (Turan, Turan, & Küçüksille, 2022). Diğer bir endişe ise yapay zekâ sistemlerinin verilerdeki mevcut önyargıları kopyalayıp güçlendirdiği, bu durumun adil olmayan sonuçlara ve ayrımcılığa yol açtığı algoritmik önyargı bulunmaktadır. Ek olarak, mahremiyet ihlalleri, gözetim ve otonom silah sistemlerinin savaşta kullanılma potansiyeli gibi yapay zekâ ile ilgili etik hususlar da bulunmaktadır. Yapay zekânın sorumlu ve etik kullanımını sağlamak için yapay zekânın bu olumsuz yönlerini ele almak gerekli ve önemlidir.

İleriye bakıldığında, yapay zekâ alanı, makine öğrenimi, derin öğrenme, doğal dil işleme ve bilgisayarlı görme

alanlarındaki önemli ilerlemelerle birlikte hızla gelişmektedir (Mete, 2023). Yapay zekâdaki gelecekteki gelişmeler muhtemelen yapay zekâ algoritmalarının doğruluğunu, şeffaflığını, yorumlana bilirliğini ve güvenilirliğini geliştirmeye odaklanacaktır. Etik hususları ele almak, sağlam yapay zekâ yönetim çerçeveleri geliştirmek ve yapay zekâ sistemleri üzerinde insan gözetimi ve kontrolünü sağlamak için araştırma çabaları da devam etmektedir. Ek olarak yapay zekânın blockchain, Nesnelerin İnterneti ve kuantum hesaplama gibi diğer gelişen teknolojilerle entegrasyonunun inovasyon ve iş birliği için yeni fırsatlar yaratması beklenmektedir. Genel olarak yapay zekânın geleceği, insan bilgisini, yeteneklerini ve refahını ilerletme konusunda büyük umut vaat etmektedir (Floridi, 2014).

Yapay zekâ veya '*Yapay Zekâ*' endüstrilerde devrim yaratma, üretkenliği artırma ve insan yaşamını iyileştirme potansiyeline sahip dönüştürücü bir teknolojidir. Kökleri 20. yüzyılın ortalarına dayanan yapay zekâ, Alan Turing, John McCarthy, Marvin Minsky, Fei-Fei Li ve Geoffrey Hinton gibi önemli isimlerin yönlendirmesiyle önemli ölçüde geliştirilmiştir (Bozkurt, 2023). Sağlık, finans, ulaşım ve eğlence alanlarındaki uygulamalarla yapay zekânın toplum üzerindeki etkisi derin bir yer edinmektedir. Yapay zekâyâ ilişkin hem olumlu hem de olumsuz çeşitli bakış açıları olsa da potansiyel faydalarını ve risklerini dikkate almak önemlidir. İleriye bakıldığında, yapay zekâdaki gelecekteki gelişmeler muhtemelen yapay zekâ algoritmalarının doğruluğunu, şeffaflığını ve güvenilirliğini geliştirmeye, etik hususları ele almaya ve yapay zekâyı diğer gelişen teknolojilerle bütünleşmiş etmeye odaklanacaktır. Yapay zekâyı sorumlu ve etik bir şekilde kullanarak, onun tüm potansiyelinden yararlanabilir ve herkes için daha müreffeh ve kapsayıcı bir gelecek oluşturabiliriz.

2.1. Yapay Zekâ Algoritması

Yapay Zekâ Algoritmasının toplum üzerindeki etkisi, sağlık, finans, ulaşım ve daha birçok sektördeki uygulamalarıyla çok derin olmuştur. Sağlık sektöründe yapay zekâ algoritmaları tıbbi görüntüleri analiz etmek, hastalıkları teşhis etmek ve hastalar için kişiselleştirilmiş tedavi planları geliştirmek için kullanılmaktadır. Finans alanında sahtekârlık faaliyetlerini tespit etmek, ticaret stratejilerini optimize etmek ve müşterilere kişiselleştirilmiş finansal tavsiyeler sağlamak için yapay zekâ algoritmaları kullanılmaktadır (Goodfellow, 2016).

Ayrıca 'Yapay Zekâ Algoritması' otonom araçlar, doğal dil işleme ve robot bilimindeki gelişmelere de katkı sağlamaktadır. Yapay zekâ algoritmalarının büyük miktarda veriyi işleme, kalıpları belirleme ve bağımsız kararlar alma yeteneği, çeşitli alanlarda görevlerin yerine getirilme biçiminde devrim yaratmıştır.

Öte yandan eleştirmenler, yapay zekâ algoritmalarının önyargı, mahremiyet ve işten çıkarmayla ilgili konular da dâhil olmak üzere etik sonuçlarıyla ilgili endişelerini dile getirmektedirler (Özparlak & Çetin, 2023). Bazı yapay zekâ algoritmalarının, kararların nasıl alındığını anlamayı zorlaştıran kara kutu yapısı, şeffaflık, hesap verebilirlik ve istenmeyen sonuçların ortaya çıkma potansiyeli hakkında soruları gündeme getirmiştir.

Teknoloji ilerlemeye devam ettikçe ve yapay zekâ algoritmaları daha karmaşık hale geldikçe, Yapay Zekâ Algoritmasının geleceği birçok olasılık ve zorluğu barındırmaktadır. Potansiyel bir gelişme, yapay zekâ algoritmalarını daha şeffaf ve yorumlanabilir hale getirmeyi amaçlayan, kullanıcıların kararların nasıl alındığını anlamalarına ve potansiyel önyargıları belirlemelerine olanak tanıyan açıklanabilir yapay zekânın ortaya çıkmasıdır (Nilsson, 2010).

Ayrıca, takviyeli öğrenme, denetimsiz öğrenme ve transfer öğrenimi gibi alanlardaki gelişmelerin yapay zekâ algoritmaları için yeni uygulamaları ve yetenekleri yönlendirmesi muhtemeldir (Şeker, Diri, & Balık, 2017). Yapay zekânın blockchain, Nesnelerin İnterneti (IoT) ve kuantum hesaplama gibi diğer gelişen teknolojilerle entegrasyonunun, çeşitli endüstrilerde yenilik ve bozulma için yeni fırsatlar yaratması beklenmektedir.

Yapay Zekâ Algoritması, toplumu derinden dönüştürme potansiyeline sahip, çığır açıcı bir teknolojiyi temsil etmektedir. Bu makalede tartışılan tarihsel bağlam, önemli kişiler, etki, etkili kişiler, bakış açıları ve gelecekteki potansiyel gelişmeler, yapay zekâ algoritmalarının inovasyonu teşvik etme, karar alma sürecini geliştirme ve teknolojinin geleceğini şekillendirmedeki önemini vurgulamaktadır. Toplum, yapay zekâ algoritmalarının sunduğu fırsatlar ve zorluklarla boğuşmaya devam ettikçe, bunların geliştirilmesine ve dağıtımına etik, sosyal ve teknik sonuçları dikkatle göz önünde bulundurarak yaklaşmak hayati önem taşımaktadır.

2.2. Yapay Zekâ: Geleceğin Kurtarıcısı

Yapay zekâ gelecekte önemi daha da artacak bir teknolojidir. Şu anda bile daha gelişmiş ve uzmanlaşmış yapay zekâ sistemleri geliştirilmekte ve giderek daha yaygın hale gelmektedir. Gelecekte yapay zekâ şunları yapabilecektir; Daha fazla otomasyon; Yapay zekâ, daha fazla işin ve sürecin otomatikleştirilmesine yardımcı olarak insanların daha yaratıcı ve stratejik görevlere odaklanmasına olanak tanımaktadır. Sağlıkta daha fazla ilerleme; Yapay zekâ, hastalıkların erken teşhis ve tedavisi için daha hassas ve daha hızlı teşhis yöntemleri sunmaktadır. Daha akıllı şehirler; Trafik akışını, enerji kullanımını ve güvenliği iyileştirmek için şehir planlamasında ve yönetiminde yapay zekâ kullanılmaktadır (Bozkurt, 2023). Daha

insanlaştırılmış etkileşim; Yapay zekâ, insanlarla daha doğal ve insani bir şekilde etkileşim kurabilen sistemler geliştirerek kullanıcı deneyimini büyük ölçüde geliştirmiştir. Yapay zekâ hızla gelişen ve değişen bir alandır. Ancak bu tekniğin etik ve güvenlik yönleri dikkate alınmalıdır. Yapay zekâ sistemlerinin adil ve güvenilir olması ve katı etik standartlara uyulması önemlidir. Bu nedenle yapay zekâ, geleceğin önemli bir parçası olmaya devam edecek ve insanların hayatlarını daha iyiye doğru şekillendirecektir. Ancak bu teknolojinin kullanımının dikkatle yönetilmesi ve insanlığın yararına geliştirilmesi gerekmektedir (Brynjolfsson, 2016).

3. YAPAY ZEKÂ VE MEDYA: HABER ÜRETİMİNDEKİ ROLÜ VE ETKİSİ

Yapay zekânın medyada, özellikle de haber üretimindeki rolü son yıllarda giderek artmaktadır. Dijital gazeteciliğin yükselişi ve çevrimiçi haber platformlarının yaygınlaşmasıyla birlikte haber kuruluşları üretim süreçlerini kolaylaştırmak, içerik oluşturmayı geliştirmek ve izleyicilerine haber dağıtımını kişiselleştirmek için yapay zekâyâ yönelmektedir (Simon, 2024). Yapay zekânın haber üretiminde kullanılmasının temel yollarından biri otomatik içerik üretimidir. Haber kuruluşları, gerçek zamanlı haber hikâyeleri, spor raporları ve finansal güncellemeler oluşturmak için yapay zekâ destekli algoritmaları giderek daha fazla kullanmaktadır. Bu algoritmalar, çeşitli kaynaklardan gelen büyük miktarda veriyi analiz edebilir, önemli bilgileri çıkarabilir ve okuyucular için ilgi çekici anlatılar oluşturabilmektedir.

Yapay zekânın haber üretiminde bir diğer önemli uygulaması içerik iyileştirme ve önerileridir. Yapay zekâ algoritmaları, bireysel kullanıcılara kişiselleştirilmiş haber akışları sunmak için kullanıcı davranışını, tercihlerini ve okuma

alışkanlıklarını analiz edebilmektedir. Bu yalnızca kullanıcı deneyimini geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda haber kuruluşlarının okuyucu katılımını ve elde tutma oranını artırmasına da yardımcı olmaktadır (Metz, 2019).

İçerik oluşturma ve düzenlemenin yanı sıra yapay zekâ, haber üretiminin doğruluk kontrolü, duygu analizi ve izleyici analitiği gibi diğer yönlerinde de kullanılmaktadır. Yapay zekâ destekli araçlar, gazetecilerin gerçekleri doğrulamasına, kamuoyunu analiz etmesine ve hikâyelerinin sosyal medya üzerindeki etkisini ölçmesine yardımcı olabilmektedir.

Yapay zekânın haber üretiminde artan verimlilik, doğruluk ve kişiselleştirme dâhil olmak üzere birçok olumlu yönü bulunmaktadır. Yapay zekâ, veri analizi, içerik oluşturma ve hedef kitle segmentasyonu gibi rutin görevleri otomatikleştirerek haber kuruluşlarının üretim maliyetlerini azaltmasına, zamandan tasarruf etmesine ve okuyucularına yüksek kaliteli içeriği daha hızlı sunmasına yardımcı olabilmektedir. Üstelik yapay zekâ destekli araçlar, gazetecilerin yeni hikâyeye açılarını keşfetmesine, eğilim olan konuları belirlemesine ve izleyicileriyle daha etkili bir şekilde etkileşim kurmasına yardımcı olabilmektedir (Verge, 2021).

Yapay zekânın haber üretimindeki bir diğer olumlu yönü de medya çeşitliliğini ve kapsayıcılığını artırma potansiyelidir. Yapay zekâ algoritmaları, haber olaylarının daha kapsamlı ve dengeli bir görünümünü sağlamak için farklı kaynaklardan, dillerden ve perspektiflerden büyük miktarda veriyi analiz edebilmektedir. Bu, haber kuruluşlarının önyargıların üstesinden gelmesine, gerçekleri doğrulamasına ve haberlerinde farklı sesleri temsil etmesine yardımcı olmaktadır (Simon, 2024).

Pek çok faydasına rağmen, haber üretiminde yapay zekâ aynı zamanda algoritmik önyargı, işten çıkarma ve etik kaygılar gibi bazı zorluklar ve riskler de doğurmaktadır. Yapay zekâ

algoritmaları; cinsiyet, ırk veya kültürel önyargılar gibi doğal önyargılar içerebilen ve çarpık veya hatalı haber raporlamaya yol açabilecek veri kümeleri üzerinde eğitilir. Bu durum stereotiplerin devam etmesine, önyargıların güçlenmesine ve haber kuruluşlarının güvenilirliğinin zedelenmesine neden olabilir.

Yapay zekânın haber üretimindeki bir diğer olumsuz yönü de gazeteciler ve haber odası personeli arasında işten çıkarılma potansiyelidir. Yapay zekâ destekli araçlar daha karmaşık hale geldikçe ve geleneksel olarak insanlar tarafından yapılan görevleri yerine getirebildikçe, haber odalarında otomasyonun insan emeğinin yerini alması riski ortaya çıkmaktadır. Bu durum iş kayıplarına, iş güvenliğinin azalmasına ve gazetecilerin mesleki özerkliğinin azalmasına neden olabilmektedir (Broussard, 2018).

Dahası, haber üretiminde yapay zekâ gizlilik, şeffaflık ve hesap verebilirlik konusunda etik kaygıları arttırmaktadır. Yapay zekâ algoritmaları, içeriğin kişiselleştirilmesi ve tavsiye edilmesi için genellikle kullanıcı verilerine güvenerek veri gizliliği, rıza ve manipülasyonla ilgili soruları gündeme getirmektedir. Haber kuruluşları yapay zekâ kullanımları konusunda şeffaf olmalı ve algoritmalarının adil, tarafsız ve izleyicilerine karşı sorumlu olmasını sağlanması gerekmektedir.

İleriye bakıldığında, medya ve haber üretiminde yapay zekânın geleceği hızlı büyüme ve inovasyona hazır. Yapay zekâ teknolojilerinin daha karmaşık, uyarlanabilir ve her yerde bulunur hale gelmesi, haberlerin üretilme, tüketilme ve dağıtılma şeklini yeniden şekillendirmesi beklenmektedir (Tariq, Aslam, Shakoor, & Ilyas, 2024). Haber kuruluşları, hedef kitlelerinin verimliliğini, katılımını ve alaka düzeyini artırmak için yapay zekâ destekli araçları iş akışlarına bütünleşmiş olmaya devam etmektedir.

Medyada yapay zekânın geleceğindeki bir diğer önemli eğilim, yapay zekâ odaklı haber merkezlerinin ve işbirlikçi hikâye anlatma platformlarının ortaya çıkmasıdır. Haber kuruluşları, üretim süreçlerini kolaylaştırmak ve editoryal verimliliği artırmak amacıyla işbirliğine dayalı düzenleme, doğrulama ve storyboard oluşturmaya yönelik yapay zekâ destekli araçlarla denemeler yapılmaktadır. Bu, gazetecilerin daha işbirliği içinde, yaratıcı ve verimli çalışmasına yardımcı olarak okuyucuları için daha zengin, daha ilgi çekici haber içeriği sunulabilmektedir (Tariq, Aslam, Shakoor, & Ilyas, 2024).

Sektörün çeşitli yönlerinde hissedilen etkisiyle medya ve haber prodüksiyonunun geleceğini şekillendirmede çok önemli bir rol oynamaktadır. Medyada yapay zekâ alanındaki tarihsel bağlamı, önemli kişileri ve etkili kişileri anlayarak, yapay zekânın potansiyelini ve zorluklarını daha iyi anlayabiliriz. Haber üretiminde yapay zekânın hem olumlu hem de olumsuz yönlerini göz önünde bulundurarak onun etik, sosyal ve ekonomik etkileri hakkında bilinçli kararlar verebiliriz. İleriye baktığımızda, haber içeriğini oluşturma, tüketme ve paylaşma biçimimizde heyecan verici yenilik, işbirliği ve dönüşüm fırsatlarıyla birlikte medyadaki yapay zekânın geleceği umut vermektedir (Diakopoulos, 2019).

3.1. Yapay Zekâ Destekli Haber Üretiminin Toplumsal Etkileri ve Sorumlulukları

Yapay zekâ (AI), gazetecilik alanı da dâhil olmak üzere toplumun çeşitli alanlarında giderek yaygınlaşmaktadır. Yapay zekâ teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte yapay zekâ destekli haber üretimi popülerlik kazanmıştır. Bu olgu, yapay zekâ destekli haber üretiminin toplumsal etkileri ve sorumlulukları hakkında önemli soruları gündeme getirmektedir (Broussard, 2018). Yapay zekâ destekli haber üretimi, haber makaleleri oluşturmak için doğal dil işleme ve makine öğrenimi

algoritmaları gibi yapay zekâ teknolojilerinin kullanılmasını ifade etmektedir. Bu uygulama, haber kuruluşları için haber üretim sürecini kolaylaştırma, verimliliği artırma ve maliyetleri azaltma potansiyeline sahiptir. Ancak bu durum aynı zamanda yapay zekâ sistemleri tarafından üretilen haberlerin kalitesi, doğruluğu ve tarafsızlığı konusunda da endişeleri arttırmaktadır.

Türkiye bağlamında yapay zekâ destekli haber prodüksiyonunun benimsenmesi çeşitli tarihi ve kültürel faktörlerden etkilenmiştir. Türkiye yazılı ve görsel basında köklü bir geçmişe sahip, zengin bir gazetecilik geleneğine sahiptir. Ancak Türkiye'deki medya ortamı sansür, siyasi müdahale ve basın özgürlüğüne yönelik kısıtlamalarla karakterize edilmektedir. Bu çerçevede yapay zekâ teknolojilerinin haber prodüksiyonuna dâhil edilmesi, Türkiye'deki medya ortamını daha da karmaşık hale getirme potansiyeli taşımaktadır (Avcı, 2020).

Türkiye'de yapay zekâ destekli haber prodüksiyonunun geliştirilmesi ve benimsenmesindeki kilit isimler arasında teknoloji şirketleri, medya kuruluşları, gazeteciler ve devlet kurumları yer almaktadır (Özçağlayan & Kortak, 2023). Google, Facebook ve Microsoft gibi teknoloji şirketleri, gazetecilik uygulamalarına odaklanarak yapay zekâ araştırma ve geliştirmesine yatırım yapmıştır. Türkiye'deki medya kuruluşları da haber üretimini otomatikleştirmek ve izleyicileri için içeriği kişiselleştirmek amacıyla yapay zekâ teknolojilerini denemeye başlamışlardır.

Gazeteciler, yapay zekâ destekli haber üretiminin etik ve profesyonel standartlarının şekillendirilmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Gazeteciler, yapay zekâ sistemlerinin çıktılarını eleştirel bir şekilde değerlendirmek, bilgileri doğrulamak ve doğruluk, adalet ve bağımsızlık gibi gazetecilik ilkelerini desteklemek için gerekli bilgi ve becerilerle donatılmalıdır. Ek

olarak, etik hususların teknolojiye entegre edilmesini sağlamak için gazeteciler yapay zeka sistemlerinin tasarımı ve uygulanmasına dahil edilmelidir (Demirtaş, 2021).

Türkiye'deki devlet kurumlarının, haber üretiminde yapay zekâ teknolojilerinin kullanımını düzenleme ve gazetecilerin ve vatandaşların haklarının korunmasını sağlama sorumluluğu vardır. Düzenlemeler, gazetecilikte şeffaflık, hesap verebilirlik ve yapay zekâ sistemlerinin gözetimi gibi konuları ele almalıdır. Devlet kurumları ayrıca yapay zekâ etiği ve sorumlu yapay zekâ uygulamalarına ilişkin araştırma ve yenilikleri de destekleyebilir.

Yapay zekâ destekli haber üretiminin toplum üzerindeki etkisi çok yönlüdür. Olumlu tarafı, yapay zekâ teknolojileri, haber kuruluşlarının haber makalelerini daha verimli bir şekilde üretmesine, hedef kitle için içeriği kişiselleştirmesine ve yeni okuyuculara ulaşmasına yardımcı olabilmektedir. Yapay zekâ destekli haber prodüksiyonu, gazetecilerin daha derinlemesine habercilik, analiz ve araştırmacı gazeteciliğe odaklanmasını da sağlayabilmektedir (Özçağlayan & Kortak, 2023).

Ancak dikkate alınması gereken olumsuz yönler de var. Yapay zekâ sistemleri haber makalelerine önyargılar, hatalar ve yanlışlıklar katabilir, bu da yanlış bilgiye ve dezenformasyona yol açabilmektedir. Yapay zekâ teknolojilerinin haber üretiminde kullanılması aynı zamanda insan gazetecilerin yerinden edilmesine, iş kayıplarına ve haber kapsamının çeşitliliğinin azalmasına neden olabilmektedir. Ayrıca yapay zekâ destekli haber prodüksiyonu, fikri mülkiyet, gizlilik ve editoryal özerkliğe ilişkin etik ve hukuki soruları gündeme getirmektedir (Özdemir, 2019).

4. SONUÇ

Yapay zekâ, Toplumun ihtiyaçlarını karşılayan bir teknolojik gelişme ve bir yatırım aracı olduğunu anlamış bulunmaktayız. Yapay zekânın toplum açısından pozitif yönde etkilemesi kadar negatif yönlerinden de bahsetmiş bulunmaktayım. Yapay zekânın doğduğu günden bugüne insanoğlunun hayatı ile biçimlenmiş, işleri kolaylaştırmak için kodlanmış ve bunların doğrultusunda pozitif sonuçlar alınmıştır. İnsan hayatıyla biçimlenen yapay zekâ gelecek yüzyılda insanların hayatlarına şekil ve yön vereceği düşünülmektedir.

İnsan ve Yapay zekâ, toplumların alışık olmadığı kadar teknolojinin tam olarak hazır olmadığı bir ortamın bireyleridir. Yapay zekâ insanların hayatlarını kolaylaştırmak amacıyla üretilmiş ve desteklenmiştir. Bu doğrultuda, bütünleşmiş hayatın gelecek yüzyılda ortak bir yaşam süreceği şimdiden öngörülmektedir.

Yapay zekâ ve Haber sunumları, yapay zekâ destekli haber sunumları oluşturmak toplumun ne kadar hazır olduğunu kanıtlamak için bir araç olarak görülebilir. Ancak, insanların yaşamlarının doğrultusunda alışık olmadığı kanısıyla doğruluğu konusunda her zaman şüphe uyandırıcı ve soru işareti bırakıcı bir etkisi bulunmaktadır. Çalışmaların insanlara sunulmasından sonra nasıl bir tepki alınacağı ve toplumun nasıl değişeceği henüz belirlenememiştir. Ancak, gündelik hayatımızda birçok yerde görebiliyor ve okuyabiliyoruz.

Sonuç olarak, yapay zekânın geliştirilmesi doğrultusunda insan hayatını pozitif etkilemesi ve doğru amaçlarda kullanılması gerektiğini göstermektedir. Birçok değişken olan faktörlerin göz önüne alarak insan hayatı olukça pozitif yönde etkilemesi sağlamak gerekmektedir. Negatif sosyal düşünceleri kırmak insanların hayatlarını yapay zekâ ile kolaylaştırmak amaçlanmaktadır. Bu çalışma, Yapay zekâ ve haber üretiminin

farklı boyutlarda olduğunu açıklamakta bu açıklamalar ile birlikte gelecek yüzyıl için bir ışık olmayı amaçlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akkaya, S., & Özbay, H. (2022). Otonom araçların akıllı ulaşım politikaları üzerindeki etkileri. *Akıllı Ulaşım Sistemleri ve Uygulamaları Dergisi*, 201-210.
- Avcı, A. v. (2020). Yapay Zeka ve Gazetecilik: Türkiye'de Araştırma Gündemini Belirlemek. *Türk Araştırmaları*, 489-508.
- Aydın, S., Nalbant, K. G., & Coğuplugil, B. B. (2023). Yapay Zekâ ve Sanal Gerçeklik Teknolojilerinin Dijital Pazarlamanın Gelişimi Üzerine Etkileri. *Rahva Teknik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1-10.
- Bozkurt, A. (2023). ChatGPT, üretken yapay zekâ ve algoritmik paradigma değişikliği. *Alanyazın Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi*, 63-72.
- Broussard, M. (2018). “Artificial Intelligence: How Computers Misunderstand the World,”. *MIT Press*.
- Brynjolfsson, E. a. (2016). The Second Machine Age: Work, Progress and Prosperity in the Age of Perfect Technologies. *W. W. Norton & Company*.
- Çetin, B. (2023). Sağlık Hizmetleri Ve Yapay Zeka. *Ululslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 53-67.
- Demirtaş, H. v. (2021). aber Üretim Sürecinde Yapay Zeka Teknolojileri Karşısında Karşılaşılan Etik Kaygılar. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 125-142.
- Diakopoulos, N. (2019). “Automating the News: How Algorithms Are Rewriting Media,” . *Harvard University Press*.

- Domingos, P. (2015). *Master Algorithm: How the Search for the Ultimate Learning Machine Will Remake Our World*. Basic Books.
- Floridi, L. (2014). *The Fourth Revolution: How the Information Environment is Reshaping Human Reality*. Oxford University Press.
- Goodfellow, I. J. (2016). *Deep Learning*. MIT Press.
- Mete, M. H. (2023). Sosyal Bilimlerde Büyük Veri Analitiği, Yapay Zeka ve Makine Öğreniminin Kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 99-120.
- Metz, C. (2019). "How Fei-Fei Li Is Humanizing AI--And Putting It to Work,". *WIRED*.
- Nilsson, N. J. (2010). *Quest for Artificial Intelligence: A History of Ideas and Achievements*. Cambridge University Press.
- Özçağlayan, M., & Kortak, İ. Y. (2023). Medya Takip Merkezleri Üzerinden Türkiye’de Yapay Zekânın Medyadaki Kullanımının Değerlendirilmesi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 700-714.
- Özdemir, M. (2019). Yapay Zekanın Gazeteciliğe Etkisi: Etik Bir Bakış Açısı. *Medya Etiği Dergisi*, 287-302.
- Özparlak, B. O., & Çetin, M. (2023). ChatGPT ve Üretici Yapay Zekâ Modellerinde Mahremiyet ve Güvenliğin Hukuki Boyutu. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1002-1040.
- Russell, S. J. (2016). *A Modern Approach*. Pearson. *Artificial Intelligence*.
- Simon, F. M. (2024). Artificial Intelligence in the News How AI Retools, Rationalizes, and Reshapes Journalism and the Public Arena. *University of Oxford*, 3-42.

- Şeker, A., Diri, B., & Balık, H. H. (2017). Derin Öğrenme Yöntemleri ve Uygulamaları Hakkında Bir İnceleme. *Gazi Mühendislik Bilimleri Dergisi* , 47-64.
- Tariq, M., Aslam, M. J., Shakoor, A., & Ilyas, S. (2024). Artificial Intelligence and the Reshaping of Journalism. *Qlantic Journal of Social Sciences*, 44-53.
- Turan, T., Turan, G., & Küçüksille, E. U. (2022). Yapay Zekâ Etiği: Toplum Üzerine Etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 292-299.
- Verge, T. (2021). "Inside Google AI: Jeff Dean on Data Trends, Machine Learning ve AI".

BALKAN ÜNİVERSİTELERİNDE KADIN ARAŞTIRMALARI MERKEZLERİ: DURUM VE KONUM ARAŞTIRMASI

Nurgül SARSILMAZ¹

Sibel TURAN²

1. GİRİŞ

Kadın çalışmalarının Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Batı Avrupa üniversitelerinde temellerinin atıldığı ve odak noktasının güç ve cinsiyet kavramı olduğu görülmektedir (Centre for Women's Studies, Zagreb, 2015: 7). Kadın çalışmalarının üniversitelerde program olarak 1970 tarihinde San Diego Üniversitesi'nde başladığı kabul edilmektedir (Miller King, 1991: 211-215). Bir diğer görüş ise kadın çalışmalarının tarihçesinin Amerikalı tarihçi ve kadın tarihi alanındaki öncül isimlerden Gerda Hedwig Lerner'in (1920-2013) gayretleriyle Amerika Birleşik Devletleri'nde 1972 yılında yüksek lisans derecesiyle başladığı yönündedir (Gordon vd., 2013: 258-259). Kuzey Avrupa ülkelerinde de benzer durum takip edilirken, 1970 ve 1980 yılları kadın çalışmalarının ivme kazandığı tarihler olarak göze çarpmaktadır (Dahlerup, 2015: 1). Kadın çalışmalarının yapılmaya başlamasıyla eğitim kurumlarından üniversitelere, yönetimden müfredata, erkek merkezli yapının eleştirisi önemsenmiştir (Schöpp-Schilling, 1979: 103). Bir diğer ifadeyle,

¹ Öğr. Gör., Trakya Üniversitesi, Dış İlişkiler Uygulama ve Araştırma Merkezi, nurgulsarsilmaz@trakya.edu.tr, ORCID: 0009-0006-8008-3118.

² Prof. Dr., Trakya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler A.B.D. Başkanı, sibelturan1@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2198-3387

uzun yıllardır ihmal edilen kadın çalışmaları alanına yönelme ve irdeme hususları söz konusu olmuştur.

Kadın çalışmalarının dünyanın hemen hemen tüm bölgesinde aynı zamanlarda faaliyete geçtiği görülmektedir. Kadın çalışmalarının kökenlerinin yeni olmadığı, kadın tarihi, kadının çalışma hayatı gibi birçok hususta yapılan çalışmaların ve istatistiki verilerin olduğu dikkatleri çekmektedir. Fakat kadın çalışmalarının tarihine üniversiteler bazında bakıldığında kadın çalışmalarının 1970 yılı itibariyle başladığı görülmektedir. Kadın çalışmalarının kapsamının zaman içerisinde genişlemesinden dolayı kadın ve cinsiyet çalışmaları, feminist çalışmalar gibi birçok adla anıldığı ortaya çıkmaktadır. Bunların yanı sıra, 1960 ve 1970’li yılların İkinci Dalga Feminizmin yaşandığı ve birçok hak ve eşitlik taleplerinin olduğu, kadınların siyaset ve iş hayatındaki rollerinin sorgulandığı bir döneme denk geldiği görülmektedir. 1970 yılı itibariyle üniversitelerde yer alan kadın öğrenci sayılarında artış yaşandığı, üniversitelerde kadın çalışmaları programları açılmasıyla birlikte kadın araştırma merkezlerinin de gelişmeye başladığı takip edilmektedir. Kadın araştırmalarının üniversitelerde yer bulmasıyla birlikte üniversitelerdeki kadın temsilde artış yaşamıştır. Bu durum üniversitelerde uzun zamandır var olan erkek egemenliğinin değişmesine ve kadınların bu ortamlarda yer almasıyla gerek akademik gerekse öğrenci bazında cinsiyetlerin temsilde artışlar yaşanmasına katkıda bulunmuştur (Smith, 2013: 1-13). Bu noktadan hareketle 1960 yıllarında dünya genelinde birçok ülkede cereyan eden öğrenci hareketleri, siyasi dalgalanmalar ve kadın hareketlerinin bu döneme denk geldiği dikkatleri çekmektedir. Dolayısıyla kadın çalışmalarına yönelik faaliyetlerin kadın hareketlerini referans alarak başladığı sonucuna varılmaktadır. Kadın çalışmaları kavramının cinsiyet çalışmaları kavramıyla çoğu zaman eş değer kullanıldığı görülse de aralarında bazı farklılıkların olduğunu ifade etmek gereklidir.

Kadın çalışmaları, Batılı beyaz erkekler tarafından yapılan insan tanımında eksik olan kadın deneyimlerine vurgu yapmayı, kadınların ihtiyaç ve ilgi duyduğu hususları kadın bakış açısıyla ortaya koyan çalışmalar olarak tarif edilmektedir. Cinsiyet çalışmaları ile anlatılmak istenen ise iki cinsiyet arasındaki ilişkiler ve hakimiyet hususlarıdır (Davis, Evans, & Lorber, 2006: 2) Balkan ülkeleri bağlamında ise sosyalist geçmişe sahip olan ülkeler ile Doğu Bloğuna ait olan ülkelerde toplumsal cinsiyet ilişkilerinin farklı seyir izlediği dikkatleri çekmektedir (Schubert ve Deim, 2016:13). Sosyalizm zamanında cinsiyet eşitsizliklerin giderilmesi bağlamında bazı yasal değişiklikler yapılsa da özel alanda bu eşitliğin sağlanamadığı görülmektedir (Dodice, 2016: 65). Balkanlar özelinde ise Batı ülkelerinde eğitim alan Yunan kadınlarının ülkelerine dönmeleriyle kadın tarihine dair sorgulamalarda bulunmalarının akabinde 1970'lerin sonları ve 1980'lerin başlarında Yunanistan'da feminist hareketlerin ivme kazandığı görülmektedir (Daskalova, 2018: 194). Bulgaristan özelinde bir değerlendirme yapıldığında ise Balkanların öne çıkan tarihçilerinden Bulgaristan asıllı Maria Todorova'nın (1949-) 1989 yılı öncesi yaptığı bir çalışmada kadın ve cinsiyet hususlarına değindiği dikkatleri çekmektedir (Todorova, 1988). Bu noktadan hareketle, 1989 yılının Balkanlar ve Doğu Avrupa için bir dönüm noktası ifade ettiği sonucuna varılabilmektedir. 1989 öncesi daha çok yapısal faktörler ve kısmen kadın ve cinsiyet hususları ön plana çıkarken, 1989 tarihinden itibaren ise insanı ve kadınları ön planda tutan çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Birçok Balkanlı kadın tarihçi 1980 tarihi itibarıyla kadınların geçmişi ve cinsiyet ilişkilerini irdelemek bağlamında kütüphanelerde, arşivlerde ve çeşitli koleksiyonlarda bulunan eserleri ele alarak kendi ülkelerine dair analizlerde bulunmaya başlamıştır. Bunlara ek olarak kadın örgütlerinin etkili faaliyetleri neticesinde hızlanan feminist dalga neticesinde üniversitelerde kadın ve cinsiyet

konularına dair derslerin açılmasını süreci başlamıştır (Daskalova, 2018: 195-196).

Kadın çalışmaları konusuna genel olarak bakıldığında ise kadın çalışmaları hususu ile paralel olarak toplumsal cinsiyet eşitliği hususlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Son yıllarda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması hususunun giderek daha önem kazanmasıyla üniversitelerin de toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın çalışmaları konularına eğilim gösterdikleri izlenmektedir. Balkan ülkelerinde (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Kuzey Makedonya, Romanya, Sırbistan, Slovenya ve Yunanistan) yer alan üniversiteler bağlamında kadın araştırma merkezleri ya da kadın çalışmalarının sayılarının gün geçtikçe artış gösterdiği dikkatleri çekmektedir. Balkan ülkeleri bağlamında üniversite çatısı altında daha çok lisans ve lisansüstü düzeyde derslerin verildiği, cinsiyet eşitliği başlığı altında ofislerin kurulduğu, kadın çalışmaları ya da kadın sorunlarına dair hususların ise daha çok sivil toplum örgütleri tarafından yürütüldüğü göze çarpmaktadır. Kadın konusunu odak noktasına alan merkezlerin, kadının toplumdaki konumunun iyileştirilmesi ve mevcut sorunların çözümü ve geleceğe dair perspektifler bağlamında yönlendirmelerde bulunması açısından önemli hale geldiğinin altını çizmek gereklidir.

2. BALKAN ÜNİVERSİTELERİNDE KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ

2.1. Arnavutluk Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

Arnavutluk'taki kadınların %90'ından fazlasının İkinci Dünya Savaşı sona erene kadar okuma yazma bilmediği görülmektedir. Fakat İkinci Dünya Savaşı sonrasında hızla eğitim alanında yaşanan reformlar ile kadınların eğitime erişim

oranlarında artış yaşandığı izlenmektedir. Eğitim alanında liderlik pozisyonlarında yer alan kadınların oranlarının ise erkeklere oranla daha az olduğu dikkatleri çekmektedir. Arnavutluk'taki üniversitelerin kuruluş tarihine bakıldığında ise ilk Arnavut Üniversitesi olan Tiran Üniversitesi'nin ancak 1957 yılında kurulduğu görülmektedir. Tiran Üniversitesinin kurulmasından önce Eğitim, Ziraat, Ekonomi, Hukuk alanında enstitülerin kurulduğu ve bu enstitülerin Tiran Üniversitesi'nin kurulmasına öncülük ettiği dile getirilmektedir. Tiran Üniversitesinin kurulmasıyla birlikte sınırlı sayıda da olsa kadınların yüksek öğrenimde erişimlerinin olduğu görülmektedir (Tarifa, 1992: 44-47). Bu doğrultuda Arnavutluk özelinde kadınların yüksek öğrenimde yer almaları sunusunun Tiran Üniversitesinin kurulmasıyla gerçekleştiği kadın çalışmalarının bir alan olarak varlığına bu yıllarda henüz rastlanmamaktadır.

Arnavutluk'ta toplumsal cinsiyet ve feminist çalışmalara dair gelişmelerin 1991 yılı sonrasında geliştiği dikkatleri çekmektedir. 2013- 2014 yılları arasında 18 özel üniversite kapatılırken, toplumsal cinsiyet ve kadın hususuna dair çalışmaların daha çok devlet üniversitelerinde ya da Sosyal Bilimler Fakültelerinde yapıldığı görülmektedir. Buna ek olarak kadın çalışmaları ile kadın hareketleri arasında doğru orantının olduğu izlenmekte Arnavutluk'ta kadın çalışmaları yapanların daha çok kadın hareketleri içerisinde olan kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Bunlara ek olarak Arnavutluk da toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarına dair mevcut literatürün güncel olmadığı dikkatleri çekmektedir doktora seviyesinde ise tezlerin sınırlı sayıda olduğu Bütçe yetersizliklerinden dolayı kütüphanelerin koleksiyonlarının kadın çalışmaları ve cinsiyet bağlamında yetersiz olduğu ortaya koyulmaktadır. Bu bağlamda Arnavutluk'ta kadın çalışmaları ve feminizm alanında ilgili yayınlar mevcut olmadığından bu alandaki akademisyenlerin farklı ülkelere yöneldiği görülmektedir (Danaj, E., Kalaja, D,

2019: 3-7). 2001 yılında ise Tiran Sosyal Bilimler Fakültesinde Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Enstitüsü kurularak kadınların toplumdaki rolleri, Arnavut toplum yapısı gibi birçok unsur incelenmeye çalışılmıştır (Pandelejmoni, vd., 2013). Arnavutluk'ta yer alan üniversitelerde kadın araştırma merkezi ya da kadını odak noktasına alan derslerin müfredatta yer almasına ilişkin araştırma sonuçları şu şekildedir:

Tablo 1. Arnavutluk Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

No	Ülke	Üniversite Adı	Kurumun Adı	Ders Adı
1.	Arnavutluk	Tiran Üniversitesi	Sosyal Bilimler Fakültesi çatısı altında Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü (2001)	Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma
2.	Arnavutluk	Fan S. Noli Korçe Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır	Felsefe-Sosyoloji bölümünde Toplumsal Cinsiyet Politikaları, Aile, Cinsiyet ve Sosyal Politikalar dersleri
3.	Arnavutluk	<u>Aleksandër Xhuvani</u> Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır	İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünde Toplumsal Cinsiyet Dersleri
4.	Arnavutluk	<u>Luigi Gurakuqi</u> İskodra Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları

Kaynak: Tablo, Tiran Üniversitesi web sitesi “unitir.edu.al”, Fan S. Noli Korçe Üniversitesi web sitesi “unkorce.edu.al”, Aleksandër Xhuvani Üniversitesi web sitesi “uniel.edu.al” ve Luigi Gurakuqi İskodra Üniversitesi web sitesi “unishk.edu.al” bilgileri ışığında yazar tarafından oluşturulmuştur.

Arnavutluk üniversitelerindeki kadın araştırma merkezlerinin durumuna bakıldığında Tiran Üniversitesinde Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü’nün bulunduğu, toplumsal cinsiyet ve kalkınma bağlamında derslerin verildiği, kadın araştırma merkezinin bulunmadığı görülmektedir. Fan S. Noli Korçe Üniversitesi’nde de kadın Araştırma Merkezi bulunmazken felsefe sosyoloji bölümü çatısı altında toplumsal cinsiyet aile

Sosyal Politikalar gibi derslerin verildiği görülmektedir. Aleksandër Xhuvani Üniversitesi'nde kadın araştırma merkezinin bulunmadığı İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde toplumsal cinsiyet derslerinin verildiği dikkatleri çekmektedir. Luigj Gurakuqi İskodra Üniversitesi'nde kadın araştırma merkezinin bulunmadığı toplumsal cinsiyet çalışmaları derslerinin üniversite çatısı altında verildiği görülmektedir. Sonuç itibarıyla Arnavutluk'ta kadın çalışmalarının üniversitelerdeki fakülte ve enstitüler bazında gerçekleştirildiği göze çarpmaktadır.

2.2. Bosna Hersek Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

Bosna Hersek'te kadın hakları ve kadın sorununa ilişkin hususların gerek akademik gerekse halk nezdinde ön sıralarda yer aldığı görülmektedir. Ayrıca cinsiyet eşitliğinin sağlanması hususunda Bosna Hersek'in son 10 yılda önemli adımlar attığı, Saraybosna Üniversitesinin cinsiyet çalışmaları programı çatısı altında dersler verdiği dikkatleri çekmektedir. Ayrıca, Bosna Hersek'in yasal zeminde eşitlik bağlamında adımlar attığı görülmekte olup 2003 yılında cinsiyet eşitliği kanunu, 2009 yılında Ayrımcılıkla Mücadele, 2006 yılında ise Cinsiyet Eşitliği Planlarını kabul ederek ilerleme kaydettiği takip edilmektedir (Turcilo ve Masnica, 2016: 126). Bosna Hersek'teki eğitim kurumlarında kullanılan ders kitapları ve içeriklere dair yapılan araştırmalarda bazı yayınların cinsiyet eşitliği doğrultusunda hazırlanmadığı öne sürülmektedir. Fakat Bosna Hersek'te yer alan bazı yükseköğretim kurumlarında ise cinsiyet eşitliği doğrultusunda lisans, yüksek lisans, doktora düzeyinde dersler, programlar ve yaz okullarına rastlanmaktadır (UN Women 2021: 45). Bu doğrultuda, Bosna Hersek üniversitelerinde kadın araştırma merkezlerine dair yapılan çalışma neticesinde ortaya çıkan tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Bosna Hersek Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

No	Ülke	Üniversite Adı	Kurumun Adı/Yapılan Çalışmalar	Ders /Bölüm Adı
1.	Bosna Hersek	Saraybosna Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet Kaynakları Merkezi	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Lisansüstü Dersleri
2.	Bosna Hersek	<u>Banja</u> Luka Üniversitesi	Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı 2022-2026	
3.	Bosna Hersek	Tuzla Üniversitesi	Cinsiyet Eşitliği Konseyi	Kültürel ve Cinsiyet Çalışmaları Lisans
4.	Bosna Hersek	Doğu Saraybosna Üniversitesi	Cinsiyet Eşitliği Ofisi	
5.	Bosna Hersek	<u>Zenica</u> Üniversitesi	Cinsiyet Eşitliği Merkezi	
6.	Bosna Hersek	Uluslararası Saraybosna Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Lisans

Kaynak: Tablo, Saraybosna Üniversitesi web sitesi “ius.edu.ba”, Banja Luka Üniversitesi web sitesi “unibl.org/en”, Tuzla Üniversitesi web sitesi “untz.ba/en”, Doğu Saraybosna Üniversitesi web sitesi “ues.rs.ba”, Zenica Üniversitesi websitesi “unze.ba”, Uluslararası Saraybosna Üniversitesi “ius.edu.ba” bilgileri ışığında yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bosna Hersek üniversitelerinde kadın araştırma merkezlerinin durumuna dair yapılan araştırma neticesinde üniversitelerde kadın araştırma merkezinin olmadığı daha çok toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitliği kavramlarının yer aldığı ofislerin ve merkezlerin olduğu görülmektedir. Saraybosna Üniversitesi’nde toplumsal cinsiyet kaynakları merkezinin yer aldığı, toplumsal cinsiyet çalışmaları adı altında lisansüstü derslerin verildiği görülmektedir. Banja Luka Üniversitesi’nde ise Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı 2022-2026’nın uygulandığı görülmektedir. Tuzla Üniversitesi’nde Cinsiyet eşitliği konseyinin bulunduğu kültürel ve cinsiyet çalışmaları lisans derslerinin verildiği anlaşılmaktadır. Doğu Saraybosna

Üniversitesi'nde Cinsiyet Eşitliği Ofisi, Zenica Üniversitesi'nde ise Cinsiyet Eşitliği Merkezi yer almaktadır. Uluslararası Saraybosna Üniversitesinde toplumsal cinsiyet çalışmaları lisans derslerinin verildiği tablodan anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Bosna Hersek üniversitelerinde kadın çalışmaları yerine daha çok toplumsal cinsiyet hususlarını ön plana tutan derslerin merkezlerin ve ofislerin yer aldığı görülmektedir.

2.3. Bulgaristan Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

Bulgaristan özelinde komünist ülkeler genelinde yaşanan değişimler ve dönüşümler dikkate alındığında komünizmin sona ermesiyle Bulgar toplumu birçok değişim ile karşı karşıya gelmiş, feminizm ve kadın çalışmaları hususlarına bu dönemde mesafeli yaklaşmıştır. Ayrıca son 48 yıla dair veriler bağlamında değerlendirmeler yapıldığında Bulgaristan'daki kadın hareketlerinin Batıya kıyasla aynı derecede var olmadığı ifade edilmektedir. Komünizm çatısı altında kadınların hem iş hem de ev arasındaki çifte mesai döneminin devam etmesi ve tercihlerinin sorulması durumunda çoğu kadının evi tercih etmeleri hususunun ön plana çıktığı görülmektedir. Bir diğer ifadeyle feminizmin öne sürdüğü özgürlük ve eşitlik gibi kavramların Bulgar toplumunda uzun süredir dile getirildiği ve kadınların geçmişe dair arka plandan dolayı feminist fikirlere karşı ön yargılı olmalarına yol açmaktadır (Vitanova, 1993: 144-146). Bu noktadan hareketle Bulgaristan üniversitelerindeki araştırma merkezlerine bakıldığında Sofya Üniversitesi ve Veliko Tarnovo Üniversitelerinde bu tür merkezlerin bulunmadığı fakat kadın çalışmalarının tanıtımı bağlamında bölümlerin müfredatlarına feminizm ve kadın çalışmalarına içeren konuların yerleştirildiği görülmektedir.

Veliko Tarnovo Üniversitesi'nin dil ve edebiyat okuyan öğrencilerin müfredatlarına feminist felsefeye dair dersler

yerleştirerek kadın çalışmalarını tanıttığı görülmektedir. Fakat kadın çalışmalarının tek başına bir zemine sahip olması için daha zamanın olduğu ifade edilmektedir. Bulgaristan'da üniversite bünyesinde bulunmayan Bulgar Üniversite Kadınlar Birliği tarafından kurulmuş olan Kadın Bilgi ve Yeniden Eğitim Merkezi bulunmaktadır (Vitanova, 1993: 147). Feminizmin ve kadın çalışmalarının Bulgaristan üniversitelerindeki yeri irdelendiğinde feminizmin Bulgaristan toplumuna uyum sağlama süresinin uzun zaman alacağı ifade edilse de Bulgaristan üniversitelerinde kadın çalışmaları ve feminizm hususlarına dair araştırmalar ya da müfredatlara dersler yerleştirildiği dikkatleri çekmektedir. Dolayısıyla konuya dair detaylı irdelenmelerin ardından kadın araştırma merkezlerinin kurulması hususunda ilgili stratejilerin izlenebileceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3. Bulgaristan Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

No	Ülke	Üniversite Adı	Kurumun Adı	Ders Adı
1.	Bulgaristan	Sofya Üniversitesi "St. <u>Kliment Ohridski</u> "	Merkez bulunmamaktadır.	Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Tarihinin İncelenmesi (MATILDA) Yüksek Lisans Programı
2.	Bulgaristan	Yeni Bulgaristan Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisans Programı
3.	Bulgaristan	<u>Veliko Tarnovo</u> Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Feminist Felsefe Dersleri

Kaynak: Tablo, Sofya Üniversitesi "St. Kliment Ohridski" web sitesi "uni-sofia.bg", Yeni Bulgaristan Üniversitesi web sitesi "nbu.bg", Veliko Tarnovo Üniversitesi web sitesi "uni-vt.bg" bilgileri ışığında yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bulgaristan'da yer alan üniversitelerdeki kadın araştırma merkezleri irdelendiğinde üniversitelerde merkezden daha çok lisans, yüksek lisans derecelerinde kadın, toplumsal cinsiyet, feminist felsefe gibi derslerin verildiği görülmektedir. Sofya Üniversitesi "St. Kliment Ohridski" Matilda programı çatısı

altında kadın ve toplumsal cinsiyet tarihini irdeleyen yüksek lisans programına sahiptir. Yeni Bulgaristan Üniversitesinde toplumsal cinsiyet çalışmaları yüksek lisans programı bulunurken Veliko Tarnovo Üniversitesinde feminist felsefe derslerinin verildiği görülmektedir. Sonuç itibariyle, Bulgaristan’da yer alan üniversitelerde lisans, yüksek lisans derecelerinde kadın ve toplumsal cinsiyet kavramlarının ders olarak verildiği görülmektedir.

2.4. Hırvatistan Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

Hırvatistan’ın kadın hareketleri ve feminizm bağlamında tarihçesinin Yugoslavya dönemine uzandığı dikkatleri çekerken, kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları bağlamında ilgili çalışmaların dönemin siyasal konjonktüründen dolayı yer almadığı görülmektedir. Dolayısıyla diğer Balkan ülkeleri ile paralel olarak Hırvatistan’da da kadın ve toplumsal cinsiyet bağlamındaki çalışmaların 2000’li yıllarda hareketlilik kazandığı dikkatleri çekmektedir. Fakat bu dönemdeki çalışmaların üniversite boyutuna taşınmasa da gelecekteki kadın ve cinsiyet çalışmaları bağlamındaki kurumsal adımların atılmasına zemin hazırladığı görülmektedir. Kadın çalışmalarının kendi başına bir bölüm olarak kurulması amaçlansa da başarı elde edilemediği görülmektedir. 2003 yılında Hırvatistan’daki Kadın Çalışmaları Merkezi tarafından “Kadın ve Cinsiyet Çalışmaları” programının Edebiyat ve Sosyal Bilimler Fakültesi’nde yer alması talep edilse de başarı elde edilememiştir Hırvatistan’da kadın ve cinsiyet çalışmalarına dair hususların Kadın Çalışmaları Merkezi çatısı altında yürütüldüğü görülmektedir. Kadın Çalışmaları Merkezi’nin 2000’li yıllar itibariyle üniversiteler içerisinde kadın ve cinsiyet çalışmaları adlı bölümlerin oluşması için gayret gösterdiği görülmektedir (Centre for Women’s Studies, Zagreb, 2015: 7- 12). Rijeka Üniversitesi insan ve toplum bilimleri çatısı altında kadın çalışmaları merkezinin bulunduğu görülmektedir.

Merkezde toplumsal cinsiyet, kimlik, kadınlara yönelik farkındalıklar oluşturulması ve cinsiyet eşitliği gibi hususların irdelendiği görülmektedir (Directorycriticaltheory, 2024). Split Üniversitesi Senatosu ise 2021-2027 yıllarını kapsayan cinsiyet eşitliği planını kabul etmiş ve bu doğrultuda araştırma ve inovasyon faaliyetlerinde cinsiyet eşitliği yönünde adımların taahhüdünü vermiştir (Arhiva, 2024). Hırvatistan’da yer alan üniversitede kadın araştırma merkezlerine dair yapılan çalışma neticesinde çıkan sonuçlar şu şekildedir:

Tablo 4. Hırvatistan Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

No	Ülke	Üniversite Adı	Kurumun Adı	Ders /Bölüm Adı
1.	Hırvatistan	Zagreb Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümünde Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Dersleri
2.	Hırvatistan	Rijeka Üniversitesi	Kadın Çalışmaları Merkezi (2016)	

Kaynak: Tablo, Zagreb Üniversitesi “St. Kliment Ohridski” web sitesi “unizg.hr”, Rijeka Üniversitesi web sitesi “uniri.hr”, bilgileri ışığında yazar tarafından oluşturulmuştur.

Hırvatistan’da bulunan üniversitelerden Zagreb Üniversitesi’nde kadın araştırma merkezi bulunmazken karşılaştırmalı edebiyat bölümünde toplumsal cinsiyet çalışmaları dersleri verildiği görülmektedir. Rijeka Üniversitesinde ise 2016 tarihinden itibaren kadın çalışmaları merkezinin aktif olduğu görülmektedir.

2.5. Karadağ Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

Karadağ’da yaşayan kadınların İkinci Dünya Savaşı sonrasında sosyal, siyasal ve kültürel olmak üzere bazı haklar elde ettiği, Yugoslavya’nın dağılması ve 2006 yılında bağımsızlık olması gibi bir dizi değişiklik ile karşılaştığı görülmektedir. Karadağ’ın bağımsızlığını takiben Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ni (CEDAW) onayladığı,

Avrupa Birliği adaylık süreci ile insan hakları, cinsiyet eşitliği, kadın hakları sözleşmelerinin bir parçası olmuştur (Medfeministwiya, 2021). Karadağ üniversitelerinde cinsiyet çalışmalarının yer almadığı, Karadağ üniversitesinin bu yönde çalışmalarının olduğu dikkatleri çekmektedir (Vijesti, 2023). Karadağ'da yer alan üniversitelerdeki kadın araştırma merkezlerine dair yapılan çalışma neticesinde çıkan tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 5. Karadağ Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

No	Ülke	Üniversite Adı	Kurumun Adı/Yapılan Çalışmalar	Ders /Bölüm Adı
1.	Karadağ	<u>Donja Gorica, Podgoritsa Üniversitesi</u>	Cinsiyet Eşitliği Ofisi (2021)	Kadın Çalışmaları Lisans ve Yüksek Lisans Programı

Kaynak: Tablo, Donja Gorica Üniversitesi web sitesi “<https://www.udg.edu.me/>”, bilgileri ışığında yazar tarafından oluşturulmuştur.

Donja Gorica, Podgoritsa Üniversitesi'nde Cinsiyet Eşitliği Ofisinin 2021 yılında açıldığı göze çarparken, kadın çalışmaları lisans ve yüksek lisans programlarının aktif olduğu görülmektedir. Karadağ'daki üniversitelerde kadın araştırma uygulama merkezinin olmadığı görülmektedir.

2.6. Kosova Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

Pristine Üniversitesi ile Dartmouth Koleji'nin ortak Cinsiyet Araştırmaları Merkezini 2013 yılında açtığı görülmektedir. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadınların karar alma mekanizmalarında yer almaları gibi bir dizi faaliyeti içeren merkez, akademik araştırmalar ve irdelemelerle bölgede faydalı olmayı hedeflediği görülmektedir (Women's Network, 2013). Kosova üniversitelerindeki kadın araştırma merkezlerine dair yapılan çalışma neticesinde Haxhi Zekâ Üniversitesi'nde insan kaynakları ve cinsiyet eşitliği ofisinin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca Pristine Üniversitesi'nde insan hakları ve cinsiyet eşitliği

merkezinin bulunduğu görülmektedir. Priştine Üniversitesi toplumsal cinsiyet çalışmaları ve araştırmaları lisans ve lisansüstü dersler de vermektedir. Kosova'daki üniversitelerde Kadın Araştırma Merkezlerinin yer almadığı, cinsiyet eşitliği çatısı altında konuya daha geniş kapsamla bakıldığı görülmektedir.

Tablo 6. Kosova Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

No	Ülke	Üniversite Adı	Kurumun Adı	Ders /Bölüm Adı
1.	Kosova	<u>Haxhi Zekâ</u> Üniversitesi	İnsan Kaynakları ve Cinsiyet Eşitliği Ofisi	
2.	Kosova	Priştine Üniversitesi	İnsan Hakları ve Cinsiyet Eşitliği Merkezi	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları ve Araştırmaları Lisans ve lisansüstü dersleri

Kaynak: Tablo, Haxhi Zekâ Üniversitesi web sitesi “unhz.eu”, Priştine Üniversitesi web sitesi “<https://www.uni-pr.edu/> bilgileri ışığında yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.7. Kuzey Makedonya Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

Kuzey Makedonya’da yapılan araştırmalar, kadınların cinsiyet eşitliği yönünde hak arayışlarının olduğunu göstermektedir. Araştırmalar, Kuzey Makedonya’daki toplumda erkek egemen cinsiyet rollerinin hakimiyeti dikkat çekerken kadınların ev ve ev içi sorumluluklar neslinde değerlendirdikleri görülmektedir. Ayrıca, araştırmalar, kadınların siyasal bağlamda temsil düzeylerinin daha düşük seviyelerde olduğunu ve iş sektöründe maaş bağlamında erkeklerden daha az ücretle çalıştırıldıklarını öne sürmektedir (Marija Topuzovska Latkovikj, v.d.). Kuzey Makedonya’da feminist kuram, 1999 yılında ülkede cinsiyet araştırmaları merkezinin kurulmasıyla başlamıştır. Merkezin amaçlarından bir tanesi de cinsiyet çalışmalarının kurumsal hale gelmesi olmuştur. Cinsiyet çalışmalarının 21. yüzyılda ivme kazandığı görülürken, Euro-Balkan

Üniversitesinin Üsküp Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesi ile Cinsiyet Çalışmaları Destek ve Geliştirme Merkezini kurduğu ve Üsküp Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesi'nde toplumsal cinsiyet alanında dersler ve programların olduğu dikkatleri çekmektedir (Women Political Participation, 2019). Kuzey Makedonya üniversitelerindeki kadın araştırma merkezlerine bakıldığında Üsküp Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesinde kadın çalışmaları adı altında merkezin olmadığı cinsiyet çalışmaları dersleri ve bölümünün olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Kuzey Makedonya Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

No	Ülke	Üniversite Adı	Kurumun Adı	Bölüm/Ders Adı
1.	Kuzey Makedonya	Üsküp Aziz Kiril ve <u>Metodi</u> Üniversitesi	Cinsiyet Çalışmaları Destek ve Geliştirme Merkezi	Cinsiyet Çalışmaları Dersleri ve Bölümü

Kaynak: Tablo, Üsküp Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesi web sitesi “<https://www.ukim.edu.mk/>” bilgileri ışığında yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.8. Romanya Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

Romanya özelinde eski komünizm ülkeleri genelinde cinsiyet çalışmaları, Batıya ait bir kavram olduğu, ülkenin siyasal ve sosyal şartlarına uymadığı öne sürülmüştür. (Tăriceanu, 2022: 126). Fakat komünizmin sona ermesinin ardından kadın ve cinsiyet çalışmalarına dair gelişmelerin Orta ve Doğu Avrupa eğitim sistemlerinde yerini almaya başladığı görülmektedir. Bunlara ek olarak, Romanya'nın Avrupa Birliği'ne adaylığı ve Bologna sisteminin bir parçası olması eğitim alanında birçok yenilikler yapılması durumunu beraberinde getirmiştir. Romanya'nın özellikle ab aday ülkesi olması ülkede cinsiyet eşitliği hususlarını ön plana çıkarması eğitim ve öğretimde de eşitlik bağlamında hareket etmesi sonucunu doğurmuştur. Romanya'nın cinsiyet eşitliği bağlamındaki yasal adımları Avrupa

Birliği adaylığı süreci gibi birçok unsur Romanya üniversitelerinde cinsiyet çalışmalarının müfredatın bir parçası olması yönünde adımlar atmaya yöneltmiştir (Văcărescu, 2012: 41-45). Bu noktadan hareketle, toplumsal cinsiyet hususlarına dair müfredatın ve lisansüstü programların 2000’li yılların başlarında Romanya’da temellerin atıldığı görülmektedir. Bu bilgiler ışığında Romanya üniversitelerindeki kadın araştırma merkezleri bağlamında bir değerlendirme yapıldığında üniversitelerde kadın uygulama ve araştırma merkezlerinden ziyade lisans ve lisansüstü dersler ile kadın konusunu odağına alan ve cinsiyet eşitliği bağlamında bakış açısı sunan derslerin yer aldığı görülmektedir. Bu doğrultuda, Romanya üniversitelerindeki kadın araştırma merkezlerine dair veriler şu şekildedir:

Tablo 8. Romanya Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

No	Ülke	Üniversite Adı	Kurumun Adı	Ders Adı
1.	Romanya	<u>Cluj Babeş-Bolyai Üniversitesi</u>	Merkez bulunmamaktadır.	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Toplumsal Cinsiyet Farklılıklar ve Eşitsizliklerde Yüksek Lisans Programı
2.	Romanya	<u>Timişoara Batı Üniversitesi</u>	Merkez bulunmamaktadır.	<u>Sosyo-Kültürel Cinsiyet Yüksek Lisansı</u>
3.	Romanya	Bükreş Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Toplumsal Cinsiyet ve feminizm dersleri
4.	Romanya	Bükreş Ulusal Siyasi Bilimler ve İdare Okulu	Merkez bulunmamaktadır.	1998’de ilk Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisansı
5.	Romanya	<u>Alexandru Ioan Cuza Üniversitesi</u>	Cinsiyet Eşitliği Merkezi	

Kaynak: Tablo, <https://www.ubbcluj.ro/en/>,
<https://litere.uvt.ro/publicatii/GS/index.htm>, <https://unibuc.ro/?lang=en>,
<https://snspa.ro/>, <https://www.uaic.ro/en/politici-egalitate-de-gen/> adlı
 üniversite web sitelerindeki bilgileri ışığında yazar tarafından
 oluşturulmuştur.

Cluj Babeş-Bolyai Üniversitesinde kadın araştırma merkezi bulunmazken, toplumsal cinsiyet çalışmaları, toplumsal

cinsiyet farklılıkları ve eşitsizliklerle yüksek lisans programının olduğu görülmektedir. Timişoara Batı Üniversitesinde sosyokültürel cinsiyet yüksek lisansının bulunduğu, Bükreş Üniversitesinde toplumsal cinsiyet ve feminizm derslerinin verildiği, Bükreş Ulusal Siyasi Bilimler ve İdare Okulunda 1998 yılında ilk defa toplumsal cinsiyet çalışmaları yüksek lisansının başladığı görülmektedir. Alexandru Ioan Cuza Üniversitesinde ise Cinsiyet Eşitliği Merkezinin bulunduğu görülmektedir. Romanya’da kadın araştırma merkezi adı altında merkezler yerine cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyeti ön planda tutan konuların ve ofislerin yer aldığı görülmektedir.

2.9. Sırbistan Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

Sırbistan'da kadın çalışmalarının 1991 yılında Belgrad kadın çalışmaları merkezinde başladığı görülmektedir. İlerleyen yıllarda Belgrad Üniversitesi çatısı altında kadın çalışmaları programı olarak daha kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Ayrıca, Siyaset Bilimleri Fakültesi'nde Cinsiyet ve Siyaset Çalışmaları Merkezi kurulmuştur (Centre for Women’s Studies, 1992-2012).

Tablo 9. Sırbistan Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

No	Ülke	Üniversite Adı	Kurumun Adı	Ders Adı
1.	Sırbistan	Belgrad Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisans Programı
2.	Sırbistan	<u>Novi</u> Sad Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Programı

Kaynak: Tablo, Belgrad Üniversitesi web sitesi

<https://www1.ius.bg.ac.rs/2023/06/08/5189/> ve Novi Sad Üniversitesi web sitesi <https://www.uns.ac.rs/index.php/en/faculties/university-centres/ucimsi/mas-rodne-studije> bilgileri ışığında yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.10. Slovenya Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

Slovenya'da kadın çalışmalarının 1970'li yıllarda üniversitelerin araştırma enstitülerinde başladığı, kadının konumu, cinsiyetler arası ilişkiler, sorumluluklar, siyasette, eğitimde, iş hayatında kadınlar gibi birçok hususa odaklanmıştır. Slovenya'da 1985 yılları civarında kadın çalışmalarının ders olarak okutulmaya başlandığı, kadın ve cinsiyet çalışmaları başlığı altında üniversitelerin araştırma enstitülerinde bu derslerin yürütüldüğü dikkatleri çekmektedir. Slovenya'nın Batı'da yaşananlardan daha çok etkilenen konumu ve 1980 itibarıyla kadın hareketlerinin ivme kazanması, üniversite içinde ve dışında kadın odaklı çalışmalar yapan akademisyenler, araştırmacılar, sivil toplum örgütleri kadın çalışmalarının başlamasında etkili olmuştur (Rener, 1996: 168). 1990 yılı itibarıyla Slovenya özelinde kadın çalışmalarına dair ilerlemelerin olduğu dikkatleri çekmektedir. Slovenya'nın bağımsız olmasıyla birlikte ülkede yapısal bağlamda değişikliklerin meydana gelmesi, bu değişikliklerin üniversitelerdeki yansımaları, akademik bağlamda özgürlük, sivil toplum örgütleri ve kadınların eşitlik talepleri bu dönemdeki kadın çalışmalarındaki ivmenin sebepleri olarak görülmektedir. Ljubljana Üniversitesi'nin 2009-2010 yılları itibarıyla cinsiyet çalışmaları cinsiyet araştırmaları metodolojileri gibi alanlarda doktora programları açtığı görülmektedir. Bu noktadan hareketle, Slovenya'da kadın çalışmalarına daha geniş açıyla bakılmaya başlandığı ifade edilebilmektedir (Gaber, 2017: 20-23). Slovenya'da yer alan üniversitelerdeki kadın araştırma merkezlerine dair yapılan araştırmalar neticesinde ortaya çıkan tablo şu şekildedir:

Tablo 10. Slovenya Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

No	Ülke	Üniversite Adı	Kurumun Adı/Yapılan Çalışmalar	Ders /Bölüm Adı
1.	Slovenya	Ljubljana Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları
2.	Slovenya	Nova Gorica Üniversitesi	Beşerî Bilimler Okulu (çatısı altında cinsiyet çalışmaları)	

Kaynak: Tablo, Ljubljana Üniversitesi web sitesi “<https://www.fdv.uni-lj.si/en/study/study-at-the-FDV/doctoral-programmes/study-programmes/gender-studies-3rd-cycle>” ve Nova Gorica Üniversitesi “<https://www.ung.si/en/schools/school-of-humanities/programmes/2SI1/2021/2SL1028/2022/>” “web sitesi bilgileri ışığında yazar tarafından oluşturulmuştur.

Slovenya'daki üniversitelerde kadın araştırma merkezlerinin bulunmadığı görülmektedir. Bunun yerine, Ljubljana Üniversitesinde cinsiyet çalışmaları dersleri verilirken, Nova Gorica Üniversitesinde ise Beşerî Bilimler Okulu çatısı altında cinsiyet çalışmaları dersleri bulunmaktadır.

2.11. Yunanistan Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

Yunanistan’da on dokuzuncu yüzyılda erkeklerin savaş meydanında görev aldıkları izlenirken, kadınların ise tarım işleri ile uğraştığı görülmektedir. Yunanistan’ın 1821 yılında bağımsız olmasıyla birlikte kız çocuklarının okuması ve okuryazarlık faaliyetlerini gerçekleştirdiği dikkatleri çekmektedir. Birinci dalga feminizmin etkisiyle ise 1856 yılı itibariyle kadınların oy kullanma, istihdam gibi birçok alanda yer alma yönünde taleplerinin olduğu ortaya çıkmaktadır. 1870 itibariyle Eurydice adlı kadın dergisinin yayın hayatına başlaması, kadın derneklerinin kurulması ve ilk kadın öğrencinin 1890 tarihinde yükseköğrenim hayatına başladığı yıllar olarak dikkat çekmektedir. Fakat yaşanan iflaslar, ekonomik krizler neticesinde kadınların Birinci Dünya Savaşı sonlarına kadar tekrar geleneksel

rollerine döndükleri görülmektedir (Stamiris, 1986). Yunanistan üniversitelerinde kadın araştırmalarının tarihçesinin eskiye dayandığı görülürken üniversitelerdeki kadın araştırma merkezlere ilişkin bilgiler şu şekildedir:

Tablo 11. Yunanistan Üniversitelerinde Kadın Araştırma Merkezleri

No	Ülke	Üniversite Adı	Kurumun Adı/Yapılan Çalışmalar	Ders /Bölüm Adı
1.	Yunanistan	Panteion Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları ve Eşitlik Laboratuvarı	
2.	Yunanistan	Selanik Aristoteles Üniversitesi	Uzay, Teknoloji ve Toplumsal Cinsiyet Merkezi	Kadın Çalışmaları Grubu
3.	Yunanistan	Ege Üniversitesi-Midilli	Merkez bulunmamaktadır.	Kadınlar ve Cinsiyetler: Antropolojik ve Tarihsel Yaklaşımlar Programı
4.	Yunanistan	Tessalya Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Cinsiyet ve Eşitlik Konularında İnterdisipliner Çalışma Programları
5.	Yunanistan	Ulusal ve Kapodistrian Atina Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Cinsiyet ve Eşitlik Konularında İnterdisipliner Çalışma Programları
6.	Yunanistan	Ulusal Atina Teknik Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Cinsiyet ve Eşitlik Konularında İnterdisipliner Çalışma Programları
7.	Yunanistan	Pire Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Cinsiyet ve Eşitlik Konularında İnterdisipliner Çalışma Programları
8.	Yunanistan	Girit Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Cinsiyet ve Eşitlik Konularında İnterdisipliner Çalışma Programları
9.	Yunanistan	Rodos Ege Üniversitesi	Merkez bulunmamaktadır.	Cinsiyet ve Eşitlik Konularında İnterdisipliner Çalışma Programları
10.	Yunanistan	Patras Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu	
11.	Yunanistan	Batı Makedonya Üniversitesi	Sosyal ve Göç Çalışmaları Laboratuvarı (cinsiyet çalışmaları)	

Kaynak: Tablo Panteion Üniversitesi web adresi

<https://socialpolicy.panteion.gr/en/research/units/centre-gender-studies>,

Selanik Aristoteles Üniversitesi web adresi” <https://www.auth.gr/en/>”, Ege

Üniversitesi-Midilli web sitesi “ <http://www.aegean.gr/gender->

postgraduate”, Tessalya Üniversitesi web sitesi <http://www.uth.gr/main/newsevents/ProgFylo.htm>, Ulusal ve Kapodistrian Üniversitesi web sitesi <http://www.isotita.uoa.gr/home/index.htm>, Ulusal Atina Teknik Üniversitesi web sitesi <http://www.arch.ntua.gr>, Pire Üniversitesi web sitesi <http://www.unipi.gr/ypires/epeaekIsotitaFulon/index.html>, Girit Üniversitesi web sitesi “<http://www.soc.uoc.gr/gender>”, Rodos Ege Üniversitesi web sitesi <http://www.rhodes.aegean.gr/genderstudies/graduate>, Patras Üniversitesi web sitesi <https://www.upatras.gr/en/university/administration/gender-equality-committee/> ve Batı Makedonya Üniversitesi web sitesi “<https://smslab.edu.uowm.gr/en/>” bilgileri ışığında yazar tarafından hazırlanmıştır.

Panteion Üniversitesinde Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları ve Eşitlik Laboratuvarı; Selanik Aristoteles Üniversitesinde Kadın Çalışmaları Grubu; Ege Üniversitesi-Midilli’de Kadınlar ve Cinsiyetler: Antropolojik ve Tarihsel Yaklaşımlar Programı; Tessalya Üniversitesi, Ulusal ve Kapodistrian Atina Üniversitesi, Ulusal Atina Teknik Üniversitesi, Pire Üniversitesi, Girit Üniversitesi, Rodos Ege Üniversitesi Cinsiyet ve Eşitlik Konularında İnterdisipliner Çalışma Programları; Patras Üniversitesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu, Batı Makedonya Üniversitesinde Sosyal ve Göç Çalışmaları Laboratuvarı (cinsiyet çalışmaları) bulunmaktadır. Yunanistan’da kadın araştırma merkezi yerine toplumsal cinsiyet, sosyal ve göç gibi temalar altında merkezlerin yer aldığı ve toplumsal cinsiyet konulu derslerin verildiği dikkatleri çekmektedir.

3. SONUÇ

Balkanlar yer alan üniversitelerin kadın araştırma merkezlerine dair yapılan çalışma neticesinde, Hırvatistan’da yer alan Rijeka Üniversitesinde Kadın Çalışmaları Merkezi dikkat çekerken, diğer Balkan ülkelerinde yer alan merkez ve ofislerin daha çok cinsiyet eşitliği, insan hakları ofisi gibi adlar çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Diğer Balkan ülkelerinde kadın araştırmalarının daha çok sivil toplum örgütleri

tarafından yürütüldüğü, üniversitelerin ise toplumsal cinsiyet lisans, yüksek lisans ya da doktora programları çerçevesinde konuyu ele aldığı görülmektedir. 1995 yılı sonrasında Pekin Deklarasyonu sonrası kadın çalışmalarına yönelik araştırmaların etkisiyle üniversitelerin cinsiyet eşitliği, insan hakları gibi birçok değeri ön plana çıkarak komisyonları, planları ve ofisleri bünyelerine kazandırdığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aleksandru Ioan Cuza, Gender Equality Policies, (20.04.2024 tarihinde <https://snsipa.ro/en/about-snsipa/mission/> adresinden ulaşılmıştır).
- Aleksandër Xhuvani Üniversitesi (2024). (29.04.2024 tarihinde uniel.edu.al adresinden ulaşılmıştır).
- Arhiva (2021). *Gender Equality at the University of Split*. (28.04.2024 tarihinde <https://arhiva.unist.hr/en/news/gender-equality-at-the-university-of-split> adresinden ulaşılmıştır).
- Atina Ulusal ve Kapodistrian Üniversitesi (2024). Cinsiyet ve Eşitliği Disiplinler Arası Lisans Programı, (05.04.2024 tarihinde <http://www.isotita.uoa.gr/home/index.htm> adresinden ulaşılmıştır).
- Babeş Bolyai University (2024). (12.04.2024 tarihinde <https://www.ubbcluj.ro/en/> adresinden ulaşılmıştır).
- Banja Luka Üniversitesi (2024). (18.04.2024 tarihinde unibl.org/en adresinden ulaşılmıştır).
- Belgrad Üniversitesi (2024). Faculty of Law, (09.04.2024 tarihinde <https://www1.ius.bg.ac.rs/2023/06/08/5189/> adresinden ulaşılmıştır).
- Batı Timişoara Üniversitesi (2024). Gender Studies, (15.04.2024 tarihinde <https://litere.uvt.ro/publicatii/GS/index.htm> adresinden ulaşılmıştır).
- Bonnie G. Smith. (2013). *Women's Studies The Basics*, New York: Routledge.
- Bükreş Üniversitesi (2024). Programs, (18.04.2024 tarihinde <https://unibuc.ro/?lang=en>, <https://snsipa.ro/> adresinden ulaşılmıştır).

- Centre for Women's Studies, Zagreb (2015). *Pathways of Education for Gender Equality* (10.04.2024 tarihinde <https://www.zenstud.hr/wp-content/uploads/2016/07/Pathways-of-Education-for-Gender-Equality.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Dahlerup, D. (2015). *The development of Women's Studies/ Gender Studies in the social sciences in the Scandinavian countries.* (10.04.2024 tarihinde http://koensforskning.soc.ku.dk/dokumenter/women_in_public_life/ adresinden erişilmiştir).
- Danaj E. et al. (2019). Gender and Feminist Studies in Albania – A Brief State of the Art, *Gender, Place & Culture*, (26) 7-9, 926-934.
- Daskalova, K. (2018). Women's and gender history in the Balkans: looking back over 50 years of teaching and research. *Clio. Women, Gender, History*, 48, 191–200.
- Davis, K., Evans, M., Lorber, J. (2006). *Handbook of Gender and Women's Studies*, London: SAGE Publications Ltd.
- Dodic, V. (2016). Women in Serbia. Gabriella Schubert, Johanna Deimel (Eds), *Women in the Balkans / Southeastern Europe* içinde (s. 51-65). Germany: Difo-Druck, Bamberg.
- Doğu Saraybosna Üniversitesi (2024). (18.04.2024 tarihinde [ues.rs.ba](https://www.ues.rs.ba) adresinden ulaşılmıştır).
- Donja Gorica Üniversitesi (2024). Programs, (20.04.2024 tarihinde <https://www.udg.edu.me/> adresinden ulaşılmıştır).

- Directorycriticaltheory (2016). *Center for Women's Studies Rijeka*, (29.04.2024 tarihinde <https://directory.criticaltheoryconsortium.org/centers/center-for-womens-studies-rijeka/> adresinden ulaşılmıştır).
- Ege Üniversitesi Midilli, (2024). Lisansüstü Çalışmalar Programı, (10.04.2024 tarihinde <http://www.aegean.gr/gender-postgraduate> adresinden ulaşılmıştır).
- Fan S. Noli Korçë Üniversitesi (25.04.2024 tarihinde unkorce.edu.al adresinden ulaşılmıştır).
- Girit Üniversitesi (2024). Gender, (01.04.2024 tarihinde <http://www.soc.uoc.gr/gender> adresinden ulaşılmıştır).
- Gordon, L., Kerber, L., Kessler Harris A. (2013). Pioneering Historian and Feminist. Gerda Lerner (1920-2013). *Clio Women, Gender, History*, 38, 254-263.
- Haxhi Zekâ Üniversitesi (2024). Programs, (18.04.2024 tarihinde unhz.eu/ adresinden ulaşılmıştır).
- Libraryfes (2020). *Women's Study The Republic of North Macedonia 2020/2021*. (20.04.2024 tarihinde <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/skopje/17560-20210318.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Ljubljana Üniversitesi (2024). Gender Studies, (06.04.2024 tarihinde <https://www.fdv.uni-lj.si/en/study/study-at-the-FDV/doctoral-programmes/study-programmes/gender-studies-3rd-cycle> adresinden ulaşılmıştır).
- Luigi Gurakuqi İskodra Üniversitesi (25.04.2024 tarihinde unishk.edu.al adresinden ulaşılmıştır).

Medfeminiswiya (2021). Feminism in Montenegro: A Brief Overview. (28.04.2024 tarihinde

<https://medfeminiswiya.net/2021/04/09/feminism-in-montenegro-a-brief-overview/?lang=en> adresinden ulaşılmıştır).

Miller King, P. (1991). *Women's Studies in the United States: 1980-1990. Kadınların Belleği: Uluslararası Kadın Kütüphaneleri Sempozyum Tutanakları*. İstanbul: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı.

Milica, A. G. (2017). Mapping Women's and Gender Studies in the Academic Field in Slovenia, *Ceps Journal*, (7) 2, 9-27.

Nova Gorica Üniversitesi (2024). (07.04.2024 tarihinde <https://www.ung.si/en/schools/school-of-humanities/programmes/2SI1/2021/2SL1028/2022/> adresinden ulaşılmıştır).

Novi Üniversitesi (2024). Study Program, (10.04.2024 tarihinde <https://www.uns.ac.rs/index.php/en/faculties/university-centres/ucimsi/mas-rodne-studije> adresinden ulaşılmıştır).

Pandelejmoni Papa, E., Gentiana K. (2013). Women's History and Gender Sensitive Scholarship in Albania. Krassimira Daskalova (Ed.), *Clio on the Margins, Women's and Gender History in Central, Eastern and Southeastern Europe (Part Two)* (132-213). New York: Berghahn Journals.

Panteion Üniversitesi (2024). Centre for Gender Studies. (25.04.2024 tarihinde <https://socialpolicy.panteion.gr/en/research/units/centre-gender-studies> adresinden ulaşılmıştır).

- Patras Üniversitesi (2024), Gender Equality Committee, (07.04.2024 tarihinde <https://smslab.edu.uowm.gr/en/> adresinden ulaşılmıştır).
- Pire Üniversitesi (2024). (03.04.2024 tarihinde <http://www.unipi.gr/ypires/epeaekIsotitaFulon/index.html> adresinden ulaşılmıştır).
- Priştine Üniversitesi, (2024). (18.04.2024 tarihinde <https://www.uni-pr.edu/> adresinden ulaşılmıştır).
- Renner, T. Women's Studies in Slovenia, *The European Journal of Women's Studies*, Vol. 3, 167-171.
- Rijeka Üniversitesi (2024). (25.04.2024 tarihinde uniri.hr adresinden ulaşılmıştır).
- Rodos Ege Üniversitesi, (2024). Genderstudies, /02.04.2024 tarihinde <http://www.rhodes.aegean.gr/genderstudies> adresinden ulaşılmıştır).
- Saraybosna Üniversitesi (2024). (18.04.2024 tarihinde ius.edu.ba adresinden ulaşılmıştır).
- Schubert, G., Deimel, J. (2016). Introduction. Gabriella Schubert, Johanna Deimel (Eds), *Women in the Balkans / Southeastern Europe* içinde (s.11-23). Germany: Difo-Druck, Bamberg.
- Schöpp-Schilling, H.-B. (1979). Women's studies, women's research and women's research centres: Recent developments in the U.S.A. and in THE F.R.G. *Women's Studies International Quarterly*, 2 (1), 103–116.
- Selanik Aristoteles Üniversitesi (2024). Centre for Space, Technology and Gender, (15.04.2024 tarihinde <https://www.eng.auth.gr/en/research/center-of-space-technology-and-gender-of-the-faculty-of-engineering.html> adresinden erişilmiştir).

- Seid Masnica, S., Turcilo, L. (2016). Women in Bosnia-Herzegovina: Deprived, but Successful. Introduction. Gabriella Schubert, Johanna Deimel (Eds), *Women in the Balkans / Southeastern Europe* içinde (s.125-134). Germany: Difo-Druck, Bamberg.
- Stamiris, E. (1986). The Contemporary Women's Movement in Greece, *Canadian Woman Studies*, (1) 158, 83-87.
- Sofya Üniversitesi “St. Kliment Ohridski” (2024). (25.04.2024 tarihinde uni-sofia.bg adresinden ulaşılmıştır).
- Tăriceanu, A. (2022). *Promoting Gender Studies in Romania – Working in a Difficult Context*, Leeds: Emerald Publishing Limited.
- Tarifa, F. (1992). The Unequal Equalities of Women’s Academic Careers in Albania. *Higher Education in Europe*, 17(2), 44–59.
- Tessalya Üniversitesi (2024). Newsevents. (11.04.2024 tarihinde <http://www.uth.gr/main/newsevents/ProgFylo.htm> adresinden ulaşılmıştır).
- Tiran Üniversitesi (2024). (25.04.2024 tarihinde unitir.edu.al adresinden ulaşılmıştır).
- Todorova, M. (ed). (1988). *Historians on history*. Sofia: Universitetsko izdatelstvo.
- Tuzla Üniversitesi (2024). (18.04.2024 tarihinde untz.ba/en adresinden ulaşılmıştır).
- The National University of Political Studies and Public Administration (2024). (17.04.2024 tarihinde <https://snspa.ro/en/about-snspa/mission/> adresinden ulaşılmıştır).

- Ulusal Atina Teknik Üniversitesi (2024). News. (01.04.2024 tarihinde <http://www.arch.ntua.gr> adresinden ulaşılmıştır).
- Uluslararası Saraybosna Üniversitesi (2024). (18.04.2024 tarihinde ius.edu.ba adresinden ulaşılmıştır).
- UN Women (2021). Gender Country Profile. Sarajevo, Bosnia and Herzegovina. (20.04.2024 tarihinde <https://archive.europa.ba/wp-content/uploads/2022/01/Gender-Country-ENG-web.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Üsküp Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesi (2024). Programs, (14.04.2024 tarihinde <https://www.ukim.edu.mk/> adresinden ulaşılmıştır).
- Văcărescu, T. E. (2012). (Un)fashionable disciplines: gender studies in higher education in Romania. Integration or autonomy? *Romanian Journal of Society and Politics*, 7(2), 25–63.
- Veliko Tarnovo Üniversitesi (2024). (29.04.2024 tarihinde uni-vt.bg adresinden ulaşılmıştır).
- Vitanova, I. (1993). The establishing of women's studies in Bulgaria: or how far can you go?, *Women's History Review*, (2) 1, 143-148.
- Vjesti (2023). Institutionalize Gender Studies in the Education System. (25.04.2024 tarihinde <https://en.vijesti.me/news/society/685611/institutionalize-gender-studies-in-the-educational-system> adresinden ulaşılmıştır).
- Women Political Participation (2019). *Women's Political Participation in North Macedonia*. (15.03.2024 tarihinde <https://www.wfd.org/sites/default/files/2022->

02/Women%20Political%20Participation%202019%20EN%20for%20web%20%5B%5D.pdf adresinden ulaşılmıştır).

Womensnetwork (2013). *University Establishes Centre for Gender Studies, Research*. (25.04.2024 tarihinde <https://womensnetwork.org/university-establishes-centre-for-gender-studies-research/> adresinden ulaşılmıştır).

Yeni Bulgaristan Üniversitesi (2024). (27.04.2024 tarihinde nbu.bg adresinden ulaşılmıştır).

Zagreb Üniversitesi (2024). (18.04.2024 tarihinde <https://www.unizg.hr/homepage/> adresinden ulaşılmıştır).

Zenica Üniversitesi (2024). (18.04.2024 tarihinde unze.ba adresinden ulaşılmıştır).

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERDE AKADEMİK ÇALIŞMALAR

yaz
yayınları

YAZ Yayınları
M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar / AFYONKARAHİSAR
Tel : (0 531) 880 92 99
yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com

ISBN: 978-625-6642-57-7

9 786256 642577